

# PUOLUSTUSVOIMIEN SIIRTYMINEN ALUEJÄRJESTELMÄÄN 1930-LUVULLA

**Kenraaliluutnantti Reino A r i m o**

## 1. Ensimmäiset aloitteet

Jo 1920-luvun alkupuolella tehtiin ensimmäiset aloitteet puolustusvoimien siirtymiseksi puhtaasta kaaderijärjestelmästä aluejärjestelmään. Suojeluskuntain Yliesikunnassa laadittiin kesällä 1923 kaksi muistiota, jotka koskivat "uutta aluejakoa suojeluskunnissa ja sk. järjestön aktiiviupseerikaadera". Tekijä oli ilmeisestikin Yliesikuntaan 15. 3. 23 tullut majuri Leonard Grandell. Muistiassa lähdettiin siitä, että armeija oli syksyllä tarkoitus asettaa rauhan kannalle ja silloin kävisi suojeluskunnille "kovinkin vaikeaksi melkein pä mahdottomaksi pysyttää palveluksessaan tehtäviinsä päteviä upseereja". Olisi välttämätöntä saada tärkeimpiin toimiin aktiiviupseereita ja näitä voitaisiin käyttää liikekannallepanossa perustettavien reservijoukkojen päällystönä, olihan suojeluskuntien tehtävänä toimia vakinaisen armeijan tukena helpottamalla liikekannallepanoa ja ottamalla osaa maan rajojen puolustamiseen. Liikekannallepanossa suojeluskunnat asettaisivat armeijan käytettäväksi perustettavia joukkoja varten runkoja eli kaadereita, joiden tuli olla valmiina jo sodan ensimmäisinä päivinä. Näitä ei tosin pystyittäisi muodostamaan muille aselajeille kuin jalkaväelle ja tykistölle. Tehtävän täyttämiseksi Yliesikunta esitti periaatteen, joka ennakoி myöhemmin toteutettua aluejärjestelmää.

Kunkin jalkaväkijoukko-osaston sodan aikainen täydennysalue jaettaisiin niin moneen suojeluskunta-alueeseen, kuin kultakin täydennysalueelta oli perustettava kiväärikomppanioita; konekiväärikomppaniat ja patterit saisivat miehensä "sopivimmilta suojeluskunta-alueilta". Kaikkiaan näitä tulisi olemaan 201. Kultakin alueelta perustettaisiin tietty kenttäarmeijan komppania käyttäen siihen reserviläisiä ja "sotilaallisesti harjaantuneita" nostomiehiä. Tämä komppaniajako olisi voimassa paitsi liikekannallepanoa, myös koko alueen käsittäviä suojeluskunnan harjoituksia varten. Täten sekä johtajat että miehet oppisivat tuntemaan toisensa, millä olisi suuri merkitys joukon taistelukunnon kannalta. Suojeluskuntapiirien järjestämiä taisteluharjoituksia varten koottaisiin yksiköt myös alueittain, joten liikekannallepanossa perustettavat joukot olisivat jo rauhan aikana olemassa "n.s. miliisijoukkojen muodossa". Suojeluskunta-alueet perustaisivat myös ne suojeluskuntajoukot, jotka sellaisinaan asetettaisiin armeijan käytettäväksi suojajoukkoina rajaseuduilla ja rannikkovartiointiin. Ajalle kuvaavaa on, että suojeluskuntalaiset suunniteltiin jaettavaksi joukkoihin niin, että kaikki saisivat samassa suhteessa "luotettavaa väkeä".

Edellä mainitun lisäksi suojeluskunnille tuli paikallista vartiopalvelusta ja monia tärkeitä tehtäviä, joista selviytyminen edellytti riittävää määrää pystyvää upseeristoa. Jo aikaisemmin oli suojeluskuntien taholta esitetty, että niiden korkein päällystö piiripäälliköitä ja sotilasohjaajia myöten tulisi samaan asemaan kuin armeijassa palvelevat. Tämä kaaderi oli muistion mukaan kuitenkin riittämätön. Myös

aluepäälliköitten tulisi olla päteviä, olihan tehtävä itsenäisempi ja vaativampi kuin esimerkiksi perusyksikön nuoremman upseerin. Yliesikunnan laskelmien mukaan oli armeijan rauhan aikaisten määrävahvuuksien mukaan sijoitettu jalkaväen ja tykistön perusyksiköihin yhteensä 157 nuorempaa upseeria nimenomaan liikekannallepanossa perustettavien joukkojen päällystöksi. Rauhan aikainen koulutustehtävä voitaisiin hoitaa jäljelle jäävillä upseereilla, vaikka nämä mainitut 157 annettaisiinkin suojeluskunta-alueiden päälliköiksi. He kuuluisivat rauhan aikana asianomaisiin armeijan joukko-osastoihin ja asetettaisiin määrääjäksi suojeluskuntien käyttöön.<sup>1</sup>

Yliesikunnan päällikkö, kenraali O. P. Enckell antoi lausuntonsa jo viikon kuluttua. ”Y.E. on täydellisesti samaa mieltä Yliesikunnan kanssa siitä, että sk. rauhanaikainen järjestely olisi saatava sellaiseksi, että se takaa suojeluskuntajärjestön mahdollisimman tehokkaan käytön . . . liikekannallepanossa. Samaten on Y.E. sitä mieltä, että uudelleenjärjestelyn on pohjauduttava uuteen aluejakoon, mikä helpottaa kaaderin asettamista liikekannallepanossa muodostettaville joukko-osastoille.” Upseerien puutteen takia ei armeija kuitenkaan pystyisi luovuttamaan esitettyjä 157 upseeria. Maa olisi kylläkin jaettava alueisiin esitetyn periaatteen mukaan, mutta aktiivipuseereita irrotettaisiin vain ”siinä määrin kuin armeijan upseerilukumäärä sen sallii” ja muihin alueisiin määrättäisiin päälliköiksi joku alueella asuva reservin upseeri.<sup>2</sup>

Sotaväen päällikkö, kenraali K. Wilkama puolestaan ilmoitti, että upseerivajauksen vuoksi ”armeija pitkään aikaan tuskin lainkaan voi luovuttaa upseereita suojeluskuntien käytettäväksi”. Yliesikunnan suunnitelman ytimeen, alueelliseen liikekannallepanojärjestelmään, hän ei kiinnitä lainkaan huomiota. Samantapainen on myös Tykistön tarkastajan lausunto.<sup>3</sup>

Edellä mainituissa Yliesikunnan muistioissa mainittiin suojeluskuntien tehtäväksi tiettyjen suojeluskuntajoukkojen perustaminen armeijan käytettäväksi — tähän tapahtui jo jollakin tavoin ”aluejärjestelmän” mukaisesti. Seuraavat esimerkit osoittavat, että toiminta oli varsin laajaa ja merkityksellistä. Suojeluskunnat olivat vakinaisen armeijan reservinä ja täydennyksenä. 2. 8. 18 asetettiin ”nämä vapaaehtoisesti syntyneet joukot sotilaallisen tarkastuksen ja johdon alaisiksi” ja ne ”toimivat tarvittaessa varsinaisen armeijan tukena”.<sup>4</sup>

Jo kesällä 1918 suojeluskunnilla oli suojajoukkotehtäviä koko Venäjän vastaisella rajalla.<sup>5</sup> Yhteistoiminta suojeluskuntien ja armeijan kesken kehittyi vähitellen yhä kiinteämmäksi. Vuoden 1920 alussa oli Kannaksen suojajoukoissa mukana jo 19 suojeluskuntaa, yhteensä 3 269 miestä.<sup>6</sup> Samoin olivat itärajan suojeluskuntapiirit armeijan käytettävissä, Lieksasta pohjoiseen ei ollut vakinaisen väen joukkoja ollenkaan.<sup>7</sup> Rannikon puolustukseen oli suojeluskuntien perustettava liikekannallepanossa viidelle lohkolle 31 ”rannikkogarnisoonia”, 13 pataljoonaa, 16 komppaniaa ja 4 joukkuetta. Kaikkiaan tarvittiin itärajan ja rannikkoitten puolustukseen 20 019 miestä. Lisäksi suojeluskunnille tuli tehtäviä paikallisen ilmatorjunnan, vartiointin ja liikekannallepanon suorittamisessa. Vieläpä Kannaksen ja Laatokan Karjalan linnoittamiseenkin suunniteltiin käytettäväksi suojeluskuntalaisia johto- ja vartiointitehtäviin.<sup>8</sup>

Puolustusrevisionikomitea tutki myös territoriaali- eli aluejärjestelmän käyttöön ottamista kenttäarmeijaa liikekannalle pantaessa. Majuri Grandell, joka tuli revisionin jäseneksi kesäkuussa 1924, esitti sille jo 1. 2. 24 edellä mainitun suunnitelmansa aluejärjestelmäksi. Revisioni tuli kuitenkin siihen tulokseen, että

kaaderiperusteinen järjestelmä oli säilytettävä. Kenraali Grandell on kertonut, että kenraali Enckell oli painostanut häntä peruuttamaan esityksensä, koska Enckellin käsityksen mukaan mikään muu kuin kaaderijärjestelmä ei voinut taata liikekannallepanon varmuutta. Kuitenkin Enckell oli edellisenä vuonna antanut myönteisen lausunnon Grandellin esityksestä!<sup>9</sup>

## 2. Everstiluutnantti Airon tutkimus aluejärjestelmästä

1920-luvulla vaadittiin eduskunnassa useaan otteeseen puolustusmenojen pienentämistä ja palvelusajan lyhentämistä. Esimerkiksi vuoden 1926 valtiopäivillä teki yhteensä 122 edustajaa neljä tähän tähtäävää aloitetta. Ne kaikki hylättiin 4. 3. 27, mutta samalla eduskunta kehotti hallitusta antamaan esityksen palvelusajan lyhentämisestä vuoden 1930 alusta lukien. Hallitus asetti 4. 6. 27 komitean kansanedustaja Kyösti Kallion johdolla tutkimaan asiaa. Se sai työnsä valmiiksi 11. 7. 28 tullen siihen tulokseen, että palvelusaikaa ei voitu lyhentää, mutta ehdotti, että territoriaalijärjestelmään siirtymisen tutkiminen annettaisiin jollekin asiantuntijalle, joka voisi siihen kokonaan antautua. Hallitus tekikin tästä päätöksen 14. 8. 28 ja tämän mukaisesti puolustusministeriö määräsi tehtävään everstiluutnantti A. F. Airon. Tämän tutkimus valmistui 30. 10. 29.<sup>10</sup>

Mietinnössään<sup>11</sup> Airo selvitti ensin "palvelusajan lyhentämismahdollisuudet nykyisen puolustuslaitosjärjestelmän vallitessa" ja tuli samaan lopputulokseen kuin asiaa tutkineet komiteatkin: sitä ei voitu lyhentää vaarantamatta maan puolustusmahdollisuuksia. Oli siis selvítettävä, kävisikö se päinsä jonkin toisen järjestelmän puitteissa. Airo otti nyt lähtökohdaksi 9 kuukauden palvelusajan muille paitsi reserviupseereiksi ja aliupseereiksi koulutettaville, joille se olisi 12 kuukautta. Syynä oli se, että palvelusajan lyhentämistä tarkoittavissa aloitteissa tämä oli yleensä ollut tavoitteena.

- Rauhan aikaisen puolustuslaitoksen tehtävät ovat Airon mukaan
- asevelvollisten kouluttaminen,
  - sodan ajan puolustusvoimien liikekannallepanon valmistelu sekä
  - liikekannallepanon ja keskityksen suojaaminen.

Rauhan ajan puolustuslaitoksen järjestely riippuu ennen kaikkea sodan ajan puolustusvoimista ja niiden tehtävästä. Niinpä Airokin ensimmäiseksi selvitti tämän kysymyksen ja sen vaikutuksen rauhan ajan organisaatioon.

### 2.1. Airon ehdotus sodan ajan puolustusvoimiksi

Airon ehdotuksen perustana on Yleisesikunnan liikekannallepanosuunnitelma. Taistelujoukkojen vahvuus ei saa alentua, mutta sitä ei voida "elottoman sotamateriaalin puutteen vuoksi" myöskään pitkään aikaan suurentaa. Sodan aikaisten puolustusvoimien jaoittelu jää entiselleen: päämaja, suojajoukot, kenttäarmeija, kotiarmeija, ilmavoimat ja merivoimat.

Joskin sodan ajan puolustusvoimien kokoonpano säilyy suurin piirtein entisenä, niiden muodostaminen muuttuu olennaisesti. Vallitsevan kaaderijärjestelmän mukaan kuuluu puolustuslaitokselle rauhan aikana koulutus-, liikekannallepano- ja suojaustehtävä. Uuden ehdotuksen mukaan liikekannallepano irrotetaan joukko-

osastoilta ja annetaan perustettavalle aluejärjestölle, jolloin niille jäävät kaksi tehtävää sopivat hyvin yhteen. Molemmat edellyttävät vahvoja, hyvin toimintakykyisiä joukkoja, kun taas liikekannallepano vaatii kaikkia perustettavia joukkoja varten omat kantayksikkönsä, mikä hajoittaa vähäisiä voimavaroja.

Päämajan organisaatioon Airo ei puutu lainkaan, vaan se jää entiselleen.

Suojaustehtävään voidaan nyt käyttää koko rauhan aikana palveluksessa oleva asevelvollismäärä, lukuunottamatta meri- ja ilmavoimien tarvetta, jonka Airo jättää voimassa olevien suunnitelmien varaan. Suojajoukot jaetaan Kannaksen suojajoukkoihin ja rajansuojelupataljooniin, jotka muodostetaan Salmin, Joensuun, Kainuun ja Lapin rajavartiostoista ja alistetaan Päämajan alaisuuteen.

**Kannaksen suojajoukkojen** kokoonpano ja muodostamistapa on täysin uusi. Organisaatio on seuraava:

- Suojajoukkoesikunta,
- 3 suojajoukkoprikaatia, jotka kokoonpanoltaan vastaavat patteristolla vahvennettua jalkaväkirykmenttiä,
- 1 ratsuprikaati,
- 3 polkupyöräpataljoonaa,
- 1 viestikomppania,
- 2 pioneerikomppaniaa sekä
- huoltomuodostelmat: kenttäsairaala, lääkintäkomppania, eläinlääkintäkomppania, sairaankuljetusautokomppania, kevyt autokomppania ja talouskomppania.

**Kokonaisvahvuus:**

— upseereita	726
— aliupseereita	2 465
— miehistöä	14 123
Yhteensä	17 314

Voimassa oleva organisaatiomuoto ei kykene asettamaan riittävästi suojajoukkoja. Rauhan aikaisten joukko-osastojenhan on kaaderijärjestelmässä jäätävä suorittamaan liikekannallepanoa. Tosin eräin järjestelyin muutamat joukot voitiin lähettää suojaustehtävään ilman liikekannallepanoa. Lisäksi käytettiin suojajoukkoina Kannaksen suojeluskuntia. Niiden jäsenet olivat kuitenkin kiinni omissa tehtävissään, joten tietyn aikansa vei heidän irrottautumisensa näistä ja kokoamisen joukoiksi. Kun uudessa organisaatiossa suojajoukkotehtävä ja koulutustehtävä yhdistetään, voidaan perustaa kouluttava divisioona, joka sijoitetaan Karjalan kannakselle ja sen läheisyyteen ja joka rauhan aikaisista joukoistaan nopeasti ja ilman reservistä tulevaa täydennyshenkilökuntaa kykenee muodostamaan edellä esitetyt suojajoukot.

**Rajansuojelupataljoonat** ovat itsenäisiä pataljoonia, jotka muodostetaan käyttäen runkoina rajavartiostoja. Koska niiden rauhan aikainen palkattu henkilöstö on varsin pieni, täydennetään ne lähialueen reserviläisillä. Tähän ilmeisesti jää aikaa, koska itärajalla eivät nopeat yllätykset ole todennäköisiä. Pataljoonan kokoonpano on seuraava:

- esikunta,
- 3 kiväärikomppaniaa,
- 1 konekiväärikomppania,
- 1 jalkaväkitykkiosasto ja
- pataljoonan kuormasto

**Kokonaisvahvuus:**

— upseereita	34
— aliupseereita	135
— miehistöä	719
	<b>Yhteensä 888</b>

Suojajoukkotehtävän suoritettuaan rajansuojelupataljoonat jäävät päämajan reserviksi, mutta osaa niistä voidaan käyttää kotiarmeijan kouluttajavoimien vahventamiseen.

**Kenttäarmeijaa** suunnitellessaan Airo otti perustaksi Yleisesikunnan laskelman, jonka mukaan voitiin perustaa 7 divisioonaa, 1 suojeluskuntadivisioona ja niinkään suojeluskuntien muodostamat rannikkovartiostot, jotka vastasivat suunnilleen yhtä divisioonaa.

Ehdotuksen mukaan perustettaisiin nyt suoraan 9 divisioonaa, mutta ei nykyiseen suunnitelmaan kuuluvia kolmea polkupyöräpataljoonaa ja kahta hyökkäysvaunukomppaniaa, koska niitä varten ei tultaisi kouluttamaan miehistöä reserviin. Kutakin divisioonaa varten tulee kenttätydennyspataljoona, mikä merkitsee kolmen pataljoonan lisäystä voimassa olevaan suunnitelmaan nähden. Näiden runkoina käytettäisiin Kannakselta suojajoukkovaiheen päätyttyä vapautuvia yhdeksää jalkaväkipataljoonaa, jotka täydennetään kotiarmeijasta käsin. Kenttäarmeijan yksikköjen kokoonpano on nykyisten sodan ajan määrävahvuuksien mukainen.

Kotiarmeija, merivoimat, ilmavoimat ja ilmatorjuntajoukot perustetaan voimassa olevien suunnitelmien mukaan.

## 2.2. Airon ehdotus rauhan ajan puolustusvoimiksi

Rauhan aikaiseen puolustuslaitokseen kuuluu

- johto,
- aluejärjestö,
- kouluttava divisioona,
- merivoimat sekä
- ilmavoimat ja ilmatorjuntajoukot.

**Johdon** muodostavat Yleisesikunta ja puolustusministeriö. Näiden alaisina on joukko erilaisia laitoksia, varikoita, sairaaloita, kouluja jne. Kaikki nämä ovat riippumattomia palvelusajan pituudesta ja jos se lyhenee nykyisestään, ei näihin mihinkään enää riitä asevelvollisia, vaan on käytettävä palkattua työvoimaa. Näin ollen suunnitelmassa ei ehdoteta näiden organisaatioon muutoksia.

Aluejärjestön ”yleinen muoto johtuu välittömästi liikekannallepanossa perustetavasta kenttäarmeijasta. Aluejärjestössä tapaamme siten kolme sotilasmaakuntaa, vastaten kukin kenttäarmeijan yhtä armeijakuntaa. Sotilasmaakunta jaetaan kolmeen sotilaslääniin vastaten kukin kenttäarmeijan divisioonaa ja sotilaslääni kolmeen, rykmenttiä vastaavaan sotilspiiriin. Sotilspiiri jaetaan lopuksi kolmeen sotilasalueeseen, jossa kussakin muodostetaan liikekannallepanossa yksi pataljoona”.

Alueellinen jako perustuu pääaselajin, jalkaväen, organisaatioon. Muiden aselajien yksiköt muodostetaan divisioonaa varten koko sotilasläänin alueelta,

armeijakuntaa varten sotilasmaakunnan alueelta ja ylijohdon joukot koko maasta aluejärjestön rajoista piittaamatta. Ehdotukseen liittyy kartta, josta ”käy selville, mihin suuntaan aluejärjestön rajojen voidaan ajatella kulkevan”.

Airon suunnitelma aluejärjestön organisaatioksi ilmenee seuraavasta taulukosta.

Sotilasmaakunta	Sotilaslääni	Sotilaspiiri
I Sotilasmaakunta Kouvola	Mikkeli	Jyväskylä Mikkeli Savonlinna
	Lahti	Lahti Hämeenlinna Helsinki
	Kouvola	Viipuri Kouvola Kannas (Valkjärvi)
II Sotilasmaakunta Tampere	Seinäjoki	Vaasa Seinäjoki Haapamäki
	Tampere	Tampere Pori Rauma
	Turku	Humppila Salo Turku
III Sotilasmaakunta Joensuu	Ylivieska	Kokkola Ylivieska Oulu
	Kajaani	Rovaniemi Kajaani Kuopio
	Sortavala	Iisalmi Joensuu Sortavala

Vaikka aluejärjestöön ei kuulukaan joukkoja, tarvitaan sen esikuntien miehittämiseen lähes 2 000 henkilöä, nimittäin 1 056 upseeria, kenraalista luutnanttiin, 3 lääkäriä ja 918 siviilihenkilöä. Tehtäviä tälle henkilöstölle kertyy runsaasti, Airo luettelee 19, alkaen yleisestä alueellisesta sotilashallinnosta asevelvollisten ennakkovalmennukseen, kertausharjoituksiin, tiedusteluihin, alueellisen puolustuksen järjestämiseen, liikekannallepanon valmisteluun ja ”vapaaehtoisten maanpuolustusyhdistysten henkiin herättämiseen, toiminnan johtamiseen ja tukemiseen”. — Suojeluskuntia ei mainita.

Kun liikekannallepanokysymys oli ratkaistu, oli koulutus- ja suojajoukkotehtävä helposti yhdistettävissä, koska nämä molemmat asettivat samanlaisia vaatimuksia. Suojajoukoiksi tarvitaan mahdollisimman sodanmukaisia yksiköitä sekä riittävää ja ammattitaitoista päällystystä. Tällaisissa joukoissa on koulutuskin tehokasta. Kun vielä huolehditaan siitä, että ”palvelusaika myös käytännössä merkitsee samaa kuin koulutusaika”, laskee Airo voivansa ottaa tutkimuksen pohjaksi 9 kuukauden palvelusajan. — Varuskunnissa oli nyt pakko teettää asevelvollisella miehistöllä

monenlaisia huolto- ja vartiointitehtäviä, joihin käytetty aika oli poissa koulutuksesta — epäkohta, joka tunnetaan tänäkin päivänä.

Rauhan aikaisen palvelusajan pituus vaikuttaa sekä organisaatioon että määrävahvuuksiin. Nyt suoritetun tutkimuksen pohjalta on Airon mukaan ”suhteellisen helppoa tehdä laskelmia mahdollisesti muiden kysymyksen tulevien palvelusaikojen suhteen”.

”Kouluttava divisioona”, johon tulee koko vuosiluokka merivoimien ja ilmavoimien osuutta lukuunottamatta, on muodostettava niin, että se vastaa suojajoukolle asetettavia vaatimuksia ja on kokoonpantu siten, että se kouluttaa kenttäarmeijan reserviä oikeissa suhteissa. Sen kokoonpano tulisi olemaan seuraava:

divisioonan esikunta,	1 viestipataljoona:
3 jalkaväkiprikaatia à	— esikunta,
— esikunta,	— aliupseerikoulu,
— aliupseerikoulu,	— 3 viestikomppaniaa,
— 3 jalkaväkিপataljoonaa,	1 pioneeripataljoona:
1 kenttätykistöprikaati:	— esikunta,
— esikunta,	— aliupseerikoulu,
— aliupseerikoulu,	— 3 pioneerikomppaniaa,
— 3 kevyttä kenttätykistöpatteristoa,	1 huoltokoulutuskeskus:
— raskas kenttätykistöpatteristo,	— esikunta,
— mittauspatteri,	— autokomppania,
1 ratsuprikaati:	— kuormastokomppania,
— 2 värvätyä ratsurykmenttiä,	— talouskomppania,
— 1 asevelvollinen eskadroona,	— lääkintäkomppania,
3 polkupyöräpataljoonaa à	— eläinlääkintäkomppania.
— 3 värvätyä polkupyöräkomppaniaa,	
— 1 värväty konekiväärikomppania,	
— 1 asevelvollinen polkupyöräkomppania,	
Upseereita	619
erikoisupseereita	38
sotilasvirkamiehiä	72
palkattuja virkamiehiä	29
kanta-aliupseereita	2747
värvätyä miehistöä	2 669
siviilivirkailijoita	261
asevelvollisia	11 202
	yhteensä 17 637

Jalkaväkিপataljoonaan kuuluu suunnitelman mukaan esikunta, 3 kiväärikomppaniaa, konekiväärikomppania ja jalkaväkitykkiosasto, polkupyöräpataljoonaan esikunta, 3 värvätyä kiväärikomppaniaa ja konekiväärikomppania sekä yksi asevelvollinen kiväärikomppania. Kevyt kenttätykistöpatteristo käsittää esikunnan sekä 2 kanuunapatteria ja yhden haupitsipatterin, raskas patteristo taas esikunnan sekä yhden kanuuna- ja yhden haupitsipatterin.

Suojajoukkotehtävän mukaisesti Airo sijoittaa kouluttavan divisioonan joukot Karjalan kannakselle tai sen läheisyyteen. Sen esikunnaksi tulee 2. Divisioonan

esikunta Viipurissa. Jalkaväkiprikaatit sijaitsevat Viipurissa, Käkisalmen — Kiviniemen sekä Sortavalan — Helylän alueilla. Kasarmeja on nykyisten joukkojen käytössä muualla paitsi viimeksi mainitulla alueella, jonne Yleisesikunta on jo kauan ehdottanut niitä rakennettavaksi.

Airo ei ehdota erikoisalajeja sijoitettavaksi jalkaväkiprikaateihin, vaan pitää ne koottuna ”yhdenmukaista koulutusta silmälläpitäen, joka erikoisalajeille on erittäin tärkeä”. Tykistöprikaati on Viipurissa, missä ennestäänkin on tykistöä, pioneeripataljoona Korialla ja erillinen pioneerikomppania Kellomäellä, viestipataljoona Kouvolassa. Airo oli alkuaan tykistöupseeri, mistä johtunee, että hän on näin ottanut huomioon erikoisalajien koulutukselliset näkökohdat.

Yleisesikunta oli jo vuodesta 1925 alkaen halunnut sijoittaa polkupyöräpataljoonat Terijoelle, Kivennavalle ja Rautuun, jolloin ne tulisivat suojajoukkotehtävänsä kannalta sopiviin paikkoihin ja ehdottanut puolustusministeriölle kasarmien rakentamista näille paikkakunnille. Vain PPP 1 majaili oikealla paikalla, tosin tilapäismajoituksessa, PPP 2 oli Raivolan aseman seuduilla ”hajoitettuna lukuisiin tarkoitukseen sopimattomiin, luhistumistilassa oleviin venäläisiin huviloihin”, PPP 3 oli Mikkellissä. Airon suunnitelmassa on kaksi ensinmainittua jätetty paikoilleen, mutta PPP 3 olisi siirrettävä Rautuun.<sup>12</sup>

Viestipataljoona on sijoitettu Kouvolaan ja Ratsuprikaati jätetty entiselle paikalleen Lappeenrantaan. Puolustusministeriön alaiset huoltolaitokset, varikot, sairaalat yms. sekä Yleisesikunnan alaiset sotakoulut Airo jättää myös paikoilleen. Merivoimien ja Ilmavoimien sijoitus on ”nykyisten suunnitelmien mukainen”.

Kun suurin osa koulutettavia joukkoja siirtyisi Kannakselle, jäisi melkoinen määrä vanhoja kasarmeja vajaakäyttöön, vaikka niihin sijoitettaisiinkin aluejärjestön esikuntia ja laitoksia. Samalla pitäisi toteuttaa mittava uudisrakennusohjelma. Ei näin ollen ole ihmeteltävää, ettei suunnitelmaa esitetystä muodosta toteutettukaan.

Airon mietinnön viimeinen luku, ”Lopputulokset suoritettua tutkimuksesta”, alkaa toteamuksella, että ehdotettu organisaatio kylläkin mahdollistaa palvelusajan lyhentämisen, mutta vain tietyin edellytyksin, mikäli puolustusvoimien sodan aikaista tehtävää ei muuteta eli että ”maanpuolustus ei muutoksesta joudu kärsimään”.

Välttämättömiä edellytyksiä on ensinnäkin henkilökunnan tuntuva lisääminen:

Upseerit:	nykyisin 1 951	lisäys 231	uusi organisaatio 2 182
Aliupseerit:	nykyisin 3 081	lisäys 786	uusi organisaatio 3 867
Värvätyt:	uusi organisaatio		3 427
Siviilivirat:	uusi organisaatio		1 845

Upseerien virkoja laskettaessa on pidetty välttämättömänä, että rauhan aikana ovat palveluksessa ne upseerit, jotka joutuvat miehittämään kenttäarmeijan perusyksikön päällikön ja sitä korkeamman paikan. Kouluttavan divisioonan upseerimäärä perustuu sen suojatehtävään ja entistä tehokkaammaksi saatavaan koulutukseen, koska koulutusaika lyhenee. Pääasiassa tästä johtuu myös kantaaliupseerien lisätarve, sillä vaikka asevelvollisille aliupseereille on suunniteltukin vuoden palvelusaika miehistön 9 kuukauden sijasta, ei heistä tässä ajassakaan saada päteviä kouluttajia.

Värvättyjä on ollut vain vähäinen määrä laivastossa ja soittokunnissa, mutta nyt on pakko saada näitä melkoisesti, koska ”yksityiskohtaiset laskelmat osoittavat, (että) ei 9 kuukauden palvelusajalla voida saada yksistään asevelvollisista kokoon



riittäviä suojajoukkoja". Värvät on sijoitettu ratsuväkeen ja polkupyöräpataljoo-  
niin, joissa asevelvollisia on vain yksi perusyksikkö. "Värvätyjen käyttö juuri näihin  
aselajeihin on erikoisen tärkeä siksi, että yhdeksän kuukauden koulutuksella ei  
kunnollista ratsumiestä ja tuskinpa polkupyörämiestäkään voida kasvattaa".

Siviilivirat ja -toimet ovat tarkoitetut huoltopalveluun, koska "tehtäviin . . .  
joilla ei ole arvoa sodanaikaisen valmistautumisen kannalta, ei saa käyttää  
asevelvollisia". Palvelusajan ja koulutusajan välinen ero on "nykyisessä armeijas-  
samme aivan uskomattoman suuri", mutta uudessa organisaatiossa se voidaan  
minimoida juuri ehdotetulla järjestelyllä.

Airon käsityksen mukaan on "asevelvollisen nykyisinkin saama koulutus  
katsottava riittämättömäksi". Vaikka se uudessa järjestelmässä tehostuikin, olisi  
järjestettävä "asevelvollisen ennakkovalmennusta", joka tähtäisi "lähinnä fyysisen  
kunnan kehittämiseen vähitellen sille asteelle, että nuorukainen tässä suhteessa on  
kypsä astumaan sotapalvelukseen". Tarkoituksena siis ei ole sotilaskoulutuksen  
antaminen, vaan kunnan parantaminen, "joka koituisi ei ainoastaan puolustuslaitok-  
sen vaan koko kansan siunaukseksi". Ennakkovalmennusta on jo monessa maassa  
harrastettu, mutta vaikeuksia on tuottanut sopivan henkilökunnan saaminen. Meillä  
tehtävä voitaisiin antaa aluejärjestölle.

Lyhyen palvelusajan haittoja tulisi pienentämään aluejärjestön puitteissa  
tapahtuva reservin kouluttaminen. Tämän koulutuksen arvoa nostaa tietenkin vielä  
sen tapahtuminen sodan aikaisten yksikköjen puitteissa.

Uusi järjestelmä aiheuttaa perustamiskustannuksia summittaisen arvion mukaan  
noin 352 310 000 markkaa, kun on rakennettava kasarmeja, aluejärjestön  
"liikekannallepanovarastoja alueittain hajoitettuna ympäri maan sekä näiden  
yhteyteen tarpeellisia asuntorakennuksia aluejärjestön henkilökunnalle". Tästä  
summasta on vähennettävä kouluttavan divisioonan osalle tulevat 130 000 000 mk,  
jotka olisi joka tapauksessa saatava nykyisenkin järjestelmän puitteissa suojajoukko-  
jen tarvetta varten. Varsinaiset perustamiskustannukset ovat siis 222 310 000  
markkaa. "Missä määrin vapautuvien kasarmien myyntiarvo tulee tätä summaa  
pienentämään, ei ole laskettu".

Perustamiskustannusten lisäksi on otettava huomioon vuotuisten kustannusten  
kasvu, mikä johtuu pääasiallisesti lisäävän henkilökunnan palkoista. "Käsitys,  
jonka mukaan palvelusajan lyhentäminen toisi muassaan menojen vähenemisen, on  
täysin erheellinen". "Palvelusajan pituus ja puolustuslaitoksen kustannukset eivät  
ole suorassa suhteessa olevia tekijöitä. Suorassa suhteessa kulkevat pikemminkin  
kustannukset ja maanpuolustuksen teho".

Loppulauseutona Airo esittää, että uusi organisaatiomuoto "ei tuo muassaan  
kustannusten supistuksia, vaan tulevat jo ylläpitokustannuksetkin nykyisestään  
kasvamaan, jonka lisäksi (se) edellyttää omat perustamiskustannuksensa".

Saatuaan mietintönsä valmiiksi 30. 10. 29 Airo pyysi ja sai siirron kentälle,  
Polkupyöräpataljoona 2:n komentajaksi Valkjärvelle. Hän palasi Yleisesikuntaan,  
Operatiivisen toimiston päälliköksi, syksyllä 1931. Suunnitelman edelleen kehittämi-  
nen ja toteuttaminen tapahtui eversti Grandellin johdolla, joka oli tullut  
Yleisesikunnan järjestely- ja liikekannallepano-osaston päälliköksi 28. 5. 27.<sup>13</sup>

Airon ehdotus muistuttaa suuresti Grandellin vuosina 1923—1924 esittämiä  
suunnitelmia.<sup>14</sup> Molemmissa käytetään rauhan aikainen puolustuslaitos kokonaan  
suojajoukkoina ja se hoitaa asevelvollisen ikäluokan koulutuksen, kun taas sodan

aikaisen kenttäarmeijan liikekannallepano tapahtuu aluejärjestelmän mukaisesti. Vahvuuksissa ja kokoonpanoissa on eroja. Grandellilla on suojajoukoissa 5 prikaatia, Airolla 3, kenttäarmeijassa edellisellä 6 divisioonaa, jälkimmäisellä 9. Palvelusaika on Grandellilla vuosi ja Airolla 9 kuukautta, hänenhän piti tutkia nimenomaan palvelusajan lyhentämismahdollisuuksia. Olennaisin ero on suojeluskuntien asemassa ja tehtävissä. Grandell antoi liikekannallepanon toimeenpanon suojeluskunnille, jotka suorittavat sen alueelliselta pohjalta, kun taas Airo suunnitteli perustettavaksi erityisen aluejärjestön. — Suojeluskuntien asema tulikin olemaan varsin tärkeä neuvoteltaessa uudistuksen toimeenpanosta suojeluskuntien kanssa, nämä kun pelkäsivät itsenäisyytensä puolesta, mikä taas oli vapaaehtoisuuteen perustuvalla järjestöllä elinehto. Lopullinen ratkaisu edellyttikin erillistä aluejärjestöä Airon ehdotuksen mukaisesti. Yleisesikunnan taholta lisäksi vakuutettiin suojeluskuntien itsenäisyyden säilyvän ennallaan.<sup>15</sup>

Airon suunnitelmassakin otettiin huomioon suojeluskunnat mm. suojajoukkoina, mutta siinä laajuudessaan kuin Grandell, hän ei edellyttänyt niiden toimivan puolustusvoimien osana. Vaikka hän suunnitteli laajaa nuorisovalmennusta, hän ei ota lainkaan huomioon suojeluskuntien koulutustoimintaa ennen palvelusta vakinaisessa väessä ja sen jälkeen. Lopullisessa uudestijärjestelyssä tulikin olemaan aineksia molemmista suunnitelmista. — On ilmeistä, että Airolla oli käytettävissään Grandellin esitykset omaa suunnitelmaansa laatiessaan, mutta lähteistä ei ilmene, että Grandell olisi mitenkään vaikuttanut hänen työhönsä. Airohan oli vapautettu muusta palveluksesta sitä tehdessään.

### 2.3. Majuri Brücknerin lausunto Airon suunnitelmasta

Saatuun Airon mietinnön puolustusministeriö pyysi siitä lausunnon paitsi Yleisesikunnalta myös majuri W. Brücknerilta. Hän oli toiminut suomalaisille upseereille Saksassa järjestetyn yleisesikuntaupseerikoulutuksen pääopettajana ja sen jälkeen hänet oli kutsuttu taktiikan opettajaksi Suojeluskuntien päällystökouluun Tuusulaan.<sup>16</sup> Brückner antoi lausunnon 28. 1. 30, siis varsin nopeasti.<sup>17</sup> Opettajantoimessaan hän oli hyvin perehtynyt Suomen puolustuskysymykseen ja pystyi laajan kokemuksensa perusteella arvioimaan sitä avarakatseisesti. Hän keskitti lausuntonsa kolmeen kysymykseen puuttumatta yksityiskohtiin:

- nykyisen organisaation säilyttäminen,
- arvostelu ehdotetusta organisaatiosta ja
- palvelusajan lyhentäminen.

Yhtyen Airon esitykseen Brückner toteaa, että nykyinen organisaatio ei vastaa rauhan eikä sodan vaatimuksia. Hän huomauttaa myös johdon epäyhtenäisyydestä. ”Puolustuslaitoksessa saa olla vain yksi yhtenäinen johto: puolustusministeriö, johonka yleisesikunta on sisällytettävä”. Palvelusaikaa ei voida nykyorganisaatiossa lyhentää, miesvahvuuksien aleneminen tekisi joukko-osastot ”liian kutistuneiksi”.

Uudestijärjestelyn periaatteet ovat oikeat, mutta toteuttamiseen nähden Brückner on melkoisesti eri mieltä. Koko rauhan aikaisen vakinaisen armeijan sijoittaminen Karjalan kannakselle ei ole tarkoituksenmukaista. Kaksi viidesosaa aktiiviupseerikunnasta ja melkein koko aktiivialiupeerikunta käytetään jo sodan ”johdanto-tehtävään” ja on siten poissa muulta sodan ajan armeijalta. Hän säilyttäisi nykyisen

voimien jaon ja täydentäisi suojajoukkoja rajaseudun suojeluskunnilla — kuten suunnitelmat edellyttävätkin. Liikekannallepanoa olisi kuitenkin nopeutettava.

Joukkojen keskittäminen Kannakselle vaatisi paljon varoja kasarmien ja harjoitusalueiden hankkimiseen, kun ne voitaisiin tehokkaammin sijoittaa sotavarustukseen. Varuskuntien poistaminen muualta maasta vaikeuttaa reservin kouluttamista ja vieraannuttaa väestöä puolustuslaitoksesta. Aluejärjestön jako on liian kaavamainen ja siitä on kenttäarmeijan kokoonpano selvästi nähtävissä. Se pitäisi mukauttaa mahdollisimman paljon olemassa olevaan hallinnolliseen jakoon eikä missään tapauksessa saisi ainakaan rikkoa suojeluskuntien alueellisia kokonaisuuksia. Ehdotuksessa ei muutenkaan ole riittävästi otettu huomioon suojeluskuntia ja niiden mahdollisuuksia maan puolustusjärjestelmässä, mm. reservin kouluttamisessa ja sisäisen turvallisuuden takaamisessa.

Brückner tiivistää ehdotuksensa seuraavaksi:

— **Karjalan kannaksen** rajansuojeludivisioonaan kuuluu

4 jalkaväkipataljoonaa,  
2 polkupyöräpataljoonaa,  
ratsuväkiprikaati,  
kevyt kenttätykistöpatteristo ja  
raskas kenttätykistöpatteristo.

Joukot sijoitetaan olemassa oleviin kasarmeihin. Kun ratsuväki jää Lappeenrantaan, se voidaan tarvittaessa suunnata myös Laatokan pohjoispuolelle. ”Mitä näin ollen puuttuu suojajoukkovahvuudesta on otettava perustamalla lisäksi rajaseuduilla liikekannallepanossa suojeluskuntaosastoja”. Tämän divisioonan lisäksi tulee kolme sotilasmaakuntaa.

— **Itärajan** puolustuksesta, Laatokka mukaanluettuna, vastaa yksi sotilasmaakunta. Sillä on aktiivijoukkoja

1 jalkaväkipataljoona,  
1 polkupyöräpataljoona ja  
1 kevyt kenttätykistöpatteristo sekä  
Laatokan rannikkotykistö.

Nämä joukot toimivat ”opetusjoukkona ja opetushenkilökuntana” ja ne majoitetaan olemassa oleviin ja Helylään rakennettaviin kasarmeihin. Lisäksi tulevat rajavartiopataljoonat ja liikekannallepanossa perustettavat suojeluskuntaosastot.

— **Etelärannikon** suojelusta vastaa toinen sotilasmaakunta, jolla on aktiivijoukkoja

2 jalkaväkipataljoonaa,  
1 kevyt kenttätykistöpatteristo sekä  
rannikkotykistö.

— **Länsirannikon** puolustus kuuluu kolmannelle sotilasmaakunnalle, jolla on aktiivijoukkoja 2 jalkaväkipataljoonaa. Lisäksi se kuten edellinenkin sotilasmaakunta perustaa suojeluskuntajoukkoja.

Sotilasmaakuntien jakaminen ulotetaan vain sotilaspiireihin, jotka suunnittelevat pataljoonien ja komppaniain liikekannallepanon riippumatta suojeluskuntien alueaosta. Rannikkotykistöä ja laivastoa ei yhdistetä meripuolustukseksi, vaan sotilasmaakunnat valmistelevät kukin oman rannikkonsa puolustuksen.

Brückner päätyy siis siihen, että on mahdollisimman paljon nojaututtava olemassa olevaan organisaatioon, koska se on nopein tie uudelleenjärjestelyyn. Sen

on tähdättävä siihen, että muodostetaan jo rauhan aikana sellaiset joukot, jotka vahvuudeltaan vastaavat sodan aikaisia. Tämä tapahtuu yhdistelemällä joukkoja nykyisissä yhtymissä. ”Vapautuvat voimat voivat tutussa ympäristössään muuttua aluejärjestön henkilökunnaksi tai voidaan niitä siirtää rajadivisioonan vahvistamiseksi”.

Palvelusajan lyhentäminen vuodesta 9 kuukauteen voidaan suorittaa edellyttäen, että otetaan käyttöön nuorison ennakkokoulutus, vapautetaan miehistö työ- ja ”taluspalveluksesta”, supistetaan muodollinen koulutus vähimpään mahdolliseen ja pannaan taistelukoulutus ensi sijalle, otetaan palvelukseen värvättyä miehistöä lähinnä erikoisaselajeihin sekä tehostetaan reservin jatkokoulutusta.

Lopuksi Brückner toteaa, että puuttumatta yksityiskohtaisesti kustannuslaskelmiin, hänen ehdotuksensa tulee halvemmaksi kuin Airon, koska kasarmi- ja alue-esikuntarakennukset, yhteensä lähes 300 miljoonaa markkaa, jäävät pois. Vuotuiset kustannukset eivät kuitenkaan pienene, mutta on otettava huomioon lyhennetyt palvelusajan tuottamat kansantaloudelliset edut.

#### 2.4. Yleisesikunnan lausunto Airon suunnitelmasta

Puolustusministeriö pyysi 18. 11. 29 Yleisesikunnan lausuntoa Airon suunnitelmasta.<sup>18</sup> Samalla sitä kehoitettiin harkitsemaan, ”missä määrin järjestelmän aiheuttamia menoja, erittäinkin värvätyihin miehiin nähden, voitaisiin supistaa, jos 1:o palvelusaika reservi- ja aliupseereiksi koulutettaville asevelvollisille olisi 1 vuosi 3 kuukautta, laivastossa, polkupyöräpataljoonissa ja ratsuväessä . . . 1 vuosi ja muille . . . 9 kuukautta

2:o toinen ratsurykmentti poistetaan ja ratsuväessä palvelleiden asevelvollisten kanssa pyrittäisiin mahdollisuuksien mukaan tekemään sopimuksia siitä, että he ylläpitävät ratsun varusteineen liikekannallepanon varalta; sekä

3:o rannikkopatterit mahdollisimman laajassa määrässä sekä ilmatorjuntapatterit annetaan suojeluskuntajärjestön hoidettaviksi”.

Aikoikohan ministeri Niukkanen herättää eloon vanhan rusthollilaitoksen, kun hän antoi moisen tehtävän Yleisesikunnalla. Ministeriön upseerit eivät tainneet yhtyä ministerin käsityksiin, onhan kirjelmän varmentajana esittelijäneuvos.

Poliittista valmiutta aluejärjestelmään siirtymiseksi oli olemassa, eduskunnassakin oli asia ollut useasti esillä. Kun eduskunta alkuvuodesta 1927 käsitteli aloitteita palvelusajan lyhentämiseksi, lausui kansanedustaja J. Niukkanen, joka nyt oli Kallion hallituksen puolustusministerinä, mm. että ”puolustuslaitoksen on luovuttava itsepintaisesti pitämästä kiinni. . . kaaderi- eli kantamuodostelmajärjestelmästä ja siirryttävä n.s. territoriaali- eli aluejärjestelmään ainakin mahdollisimman suuressa määrin”. Vaikkakin Niukkasen motiivina oli ilmeisesti puolustusmenojen vähentäminen — hän kuvitteli näin voitavan supistaa rauhan aikaisen miehistön määrää neljänneksellä — hän esitti järjestelmän etuina myös liikekannallepanon nopeutumisen ja suojajoukkojen lisäämisen mahdollisuuden.<sup>19</sup>

Vuoden 1930 alussa puolustusministeriö pyysi Yleisesikunnalta lausuntoa uuden asevelvollisuuslain luonnoksesta. Koska sekä laki että Airon suunnitelma liittyivät kiinteästi toisiinsa, Yleisesikunta antoi lausuntonsa molemmista saman aikaisesti, 7. 4. 30.

Heti alkuun todetaan suunnitellun uudistuksen olevan niin laajakantoinen, ettei siitä vielä voida muodostaa lopullista käsitystä. Lausunto on sen vuoksi alustava ja siinä keskitytään uudistuksen toimeenpanomahdollisuuksiin sekä suunnitelman pääasiallisimpiin puutteellisiin. Lopullisen kantansa ja ”perustellun ehdotuksensa” Yleisesikunta toivoo voivansa esittää ”jo tämän vuoden aikana”. Lausuntoa antaessaan Yleisesikunnalla oli käytettävissään myös majuri Brücknerin mietintö ja varsin suuressa määrin se onkin päätynt samalle kannalle. Sensijaan Yleisesikunta ei puutu nyt eikä myöhemminkään ministeriön sen harkittaviksi esittämiin kolmeen kohtaan.<sup>20</sup>

Yleisesikunta yhtyy Airon mietinnössä esitettyyn perusajatukseen, että suojajoukkoja on vahvennettava ja että kenttäarmeija on pantava liikekannalle aluejärjestelmän perusteella. Suoritetut tutkimukset osoittavat tämän mahdolliseksi tietyin edellytyksin.

Yksityiskohtaisessa tarkastelussa todetaan ensin, että Airon laskelmissa on asevelvollisten vuosikontingentiksi otettu 16 864 miestä, mutta tarkistettu luku on 1 080 suurempi eli 17 944 miestä. Airon suunnitelma edellyttää aluejärjestöön sijoitettavaksi 1 056 upseeria, mutta kun organisaatio on saatu valmiiksi, riittänee tehtävän hoitamiseen puolet tästä. Suojajoukkodivisioonan upseerimäärää voidaan myös pienentää ja täten saadaan lisää upseereita aluejärjestön perustamaan kenttäarmeijaan. ”Siten myös vältetään upseeriston valioaineksen uhraaminen suojavaiheessa”. Kenttäarmeijan upseerimäärä jää näistäkin toimista huolimatta liian pieneksi ja tällöin on turvaututtava suojeluskuntajärjestöön, jonka vakinainen upseeristo on otettava kenttäarmeijaan. — Yleensäkin Airo on jättänyt suojeluskuntajärjestön tarjoamat mahdollisuudet käyttämättä, todetaan lausunnossa.

Kun kenttäarmeijan upseeritarve ei kaikista edellä esitetystä keinoista huolimatta tule tyydyttyksi, ehdotetaan erityisten ”palkattujen reservitointen” perustamista Ruotsin malliin. Tämä tarkoittaa sitä, että tietyn koulutuksen saaneet aktiivi- ja reserviupseerit ovat reservissä, mutta palvelevat sovitun ajan vuosittain armeijassa ja saavat siitä vuotuisen palkan. Järjestely muistuttaa Grandellin jo vuonna 1923 esittämää ja myöhemmin vielä puolustusrevisionissa käsiteltyä järjestelmää.

Liikekannallepanossa perustettaville joukoille tarvitaan jonkinlainen runko tai kantajoukko toimeenpanohenkilökunnaksi. Tämä voidaan saada suojeluskunnasta, sijoittamalla kanta-aliupseereita aluejärjestön virkoihin ja ”reservitoimiin” samalla tavalla kuin upseeritakin sekä kouluttamalla joukkoja reserviharjoituksissa sodan ajan kokoonpanossa. Yleisesikunnan mielestä koko aluejärjestelmän edellytyksenä on reserviharjoitusten toimeenpano.

Erittäin tärkeänä pidetään ns. disponibiliateettijärjestelmää, joka tarkoittaa sitä, että asevelvolliset ovat joitakin vuosia vakinaisesta palveluksesta kotiutumisen jälkeen kutsuttavissa palvelukseen ilman liikekannallepanoaakin. Oikeus palvelukseen kutsumiseen pitäisi lainsäädännöllä antaa Sotaväen päällikölle, jotta jo sodan uhkan aikana voitaisiin saada henkilökuntaa esille tuleviin tehtäviin. Disponibiliateettijärjestelmä olisi ulotettava myös hevosiin, ajoneuvoihin, aluksiin ja tarvittaessa muuhunkin materiaaliin.

Yleisesikunta on edelleen vanhalla kannallaan, että nykyisen järjestelmän vallitessa palvelusajan lyhentäminen on mahdotonta. Uudessa järjestelmässä se on tietyin edellytyksin toteutettavissa. Oleellisin ehto on, että tällöin suojajoukkojen asevelvollisten puute korvataan värvätyillä. Airo on määritellyt ”liikekannallepano-

kelpoisen sotilaan koulutusajan" 3 kuukaudeksi. Yleisesikunta pitää vähimmäisaikana 4, mutta mieluummin 6 kuukautta, mikä monissa erikoisajaloissa on todellakin minimi. Jos tällöin palvelusaika vielä laskettaisiin 9 kuukauteen, se "tietäisi värvättyjen määrän kohottamista mahdottomuuksiin". — Näin ollen päädytään siihen, että palvelusajan on oltava yleensä 12 kuukautta, reserviupseereiksi ja aliupseereiksi koulutettavilla 15 kuukautta.

Uudestijärjestelyn vaatiman siirtymäkauden pituutta ei Yleisesikunta vielä pysty määrittämään, mutta toteaa olevan monia tehtäviä, jotka on suoritettava ennenkuin siirtyminen on mahdollinen. Tällaisina luetellaan mm. kasarmien ja varastojen rakentaminen, henkilöstöjärjestelyt, suojajoukkojen organisointi, materiaalin lajittelu sekä liikekannallepanotöiden täydellinen uusiminen.

Lainsäädäntöä käsitellään lausunnossa laajasti ja todetaan, että "puolustuslaitosta koskeva lainsäädäntö perin juurin olisi uusittava ja puolustuslaitokselle kerta kaikkiaan luotava vankka tosioloihin ja tositalanteeseen perustuva työskentelyohja". Lukuisista kysymyksen tulevista lainsäädäntötoimista mainitaan mm. asevelvollisuuden eri aloja, kuten disponibiliateettia ja reservin ikäluokkia koskevat asiat, sotilaallinen ennakkovalmennus, materiaalikysymykset, sotatalous, suojeluskuntajärjestön ja puolustuslaitoksen suhteet sekä sotatilalainsäädäntö. Yleisesikunta "pitää materiaalilakia lakikokonaisuuden erottamattomana osana, jonka täytäntöönpanosta armeijan todellinen taisteluarvo oleellisesti on riippuvainen". Ns. perushankintalakia saatiin kuitenkin odottaa vielä 8 vuotta ja kaikkia toivottuja lakeja ei saatu aikaan lainkaan.

Puolustusministeriö vastasi Yleisesikunnalle 2. 7. 30 samoin allekirjoituksin varustetulla kirjelmällä kuin edellä mainittu. Ministeriö toteaa varsin koulumestari-maisesti "yleisesikunnankin tulleen siihen vakaumukseen, että nykyinen puolustus ei tyydytä niitä vaatimuksia, joita sille on asetettava. . ." ja "Yleisesikunnallekin pitäisi kumminkin olla selvillä nykyinen valtiotalouden vaikea tila. . ." Eipä kumma, että kirjelmään on Yleisesikunnassa tehty monia alleviivauksia ja pantu kysymysmerkkejä.

Huhtikuusen lausuntonsa jälkeen Yleisesikunta toimitti ministeriölle yksityiskoh-taisia kokoonpano- ja määrävahvuussuunnitelmia. Näistä ministeriö toteaa Yleisesi-kunnan rajadivisioonan kohdalta tulleen "ratsuväkeä lukuunottamatta. . . suurin piirtein katsoen oikeaan tulokseen"! Yleisesikunta on suunnitellut rajadivisioonan upseeri- ja aliupseerivahvuuksia huomattavasti lisättäväksi nykyisiin verrattuna "siitä huolimatta että siirtyminen tähän uuteen järjestelyyn ei sellaisenaan aiheuta upseerien ja kanta-aliupseerien lisäämistä nykyisestäään". Viereen on Sihvo kirjoittanut "Tietenkin täytyy lisätä".

Ministeriö viittaa sitten puolustuslaitoksen materiaaliin puutteisiin: "ministeri-össä odottaa eteenpäinviemistä niinhyvin ilmavoimien kehitysohjelma kuin yleisesi-kunnan laatima hätäohjelma armeijan varusteissa olevien kipeimpien aukkojen täyttämiseksi". Ainoaksi keinoksi jää "materiaalissa esiintyvien pelottavien aukkojen täyttämiseksi, että uudelleen järjestettävän armeijan rauhanaikaiset miehistö- ja päällystövahvuudet supistetaan minimiinsä ja siten koetetaan rauhanai-kaisissa kulutus- ja palkkamenoissa saada nykyisestäään vähennystä aikaan, jotta sillä voitaisiin korvata edellämainittuja puutteita".

Suojajoukkojen ministeriö sanoo nykyisin olevan "asiallisesti merkityksettömät". Tämän kysymyksen samoin kuin kenttäarmeijan liikekannallepanon heikkouksien

ratkaiseminen on niin kiireellinen, ettei niitä saa viivyttaa tekemällä määrävahvuuslaskelmia, joita ministeriö ei voi hyväksyä, "varsinkin kun uudestijärjestely täytyy voida helposti toteuttaa nykyisten palkkamenojen puitteissa". Viereen on Yleisesikunnassa pantu kysymysmerkkejä ja teksti: "Ministeriö ei tunne maanpuolustus-suunnitelmaa".

Ministeriö kehottaakin Yleisesikuntaa kiireellisesti tarkistamaan määrävahvuuslaskelmansa ja "vakavasti harkitsemaan" suojajoukkojen asevelvollismäärän pienentämistä ja siten kulutusmenojen supistamista "aineellisten sodankäyntivälineiden hankinnan hyväksi".<sup>21</sup>

## 2.5. Uudestijärjestelytoimikunta

Pari päivää edellä mainitun kirjelmän kirjoittamisen jälkeen hallitus vaihtui Lapuanliikkeen toiminnan seurauksena. Pääministeriksi tuli P. E. Svinhufvud ja puolustusministereiksi kansanedustaja A. Manner sekä kenraali H. V. Österman.<sup>22</sup> 16. 7. 30 pidettiin ministerien ja puolustuslaitoksen johdon välinen neuvottelu uudestijärjestelystä. Tällöin "herrat Ministerit pääpiirteissään hyväksyivät yleisesikunnan kirjelmässään. . . 7. 4. 30 esittämät periaatteet ja niiden perusteella laaditut määrävahvuuslaskelmat perustaksi puolustuslaitoksemme uudestijärjestelytutkimustyön jatkamiselle", kuten Yleisesikunnan kirjelmästä 17. 7. 30 ilmenee.<sup>23</sup>

Koska suunnittelutyö nyt oli "saatettu sille asteelle, että puolustusministeriön myötävaikutusta on pidettävä tarpeen vaatimana, pyytää yleisesikunta ehdottaa, että asetettaisiin erikoinen uudestijärjestelysuunnittelutoimikunta". 4. 9. 30 puolustusministeriö asettikin toimikunnan, "jonka tulee laatia ohjelma puolustuslaitoksen uudestijärjestelyksi ja tämän ohjelman asteettaiseksi toteuttamiseksi siten, että huomattavammat henkilökunnan suurentamisesta aiheutuvat menolisäykset, mikäli sellaiset osoittautuvat välttämättömiksi, eivät tule käytännössä vaikeuttamaan sotamateriaalitäydennyksen suunnitelman mukaista suorittamista" — siis suurin piirtein sama ajatus kuin ministeriön kirjelmässä 2. 7. 30. Toimikunnan kokoonpano tuli olemaan Yleisesikunnan ehdotuksen mukainen. Puheenjohtajana oli aluksi kenraali K. M. Wallenius ja 29. 10. 30 hänen tilalleen määrättiin Yleisesikunnan uusi päällikkö, kenraali K. L. Oesch. Toimikunta tuli työskentelemään jaostoina seuraavasti:

— **yleiset järjestelyasiat:** eversti Grandell, everstiluutnantti E. A. Wichman (Wihma) ja Suojeluskuntain yliesikunnan everstiluutnantti A. Snellman;

— **materiaalihakintaohjelmat ja kustannuslaskelmat:** everstiluutnantti A. A. Kaila ja majuri J. S. Walden, molemmat puolustusministeriöstä;

— **lakiasiat:** esittelijäneuvos H. Aarnio puolustusministeriöstä ja everstiluutnantti E. Rihtniemi Suojeluskuntain yliesikunnasta. Ilmavoimien ja merivoimien järjestely- ja kehittämisohjelmia suunnittelemaan Sotaväen päällikön piti myöhemmin määrätä näiden edustajat.<sup>24</sup>

Toimikunta oikeutettiin käyttämään asiantuntijoita tarpeen mukaan, ja 12. 11. 30 Sotaväen päällikkö määräsi viisi upseeria sen käytettäväksi "sotavarustusesineiden varastotilalaskelmien laatimista varten". Nämä oli työtä varten tarvittaessa irrotettava joukko-osastonsa palveluksesta, ja heille oli annettava "tarpeellinen henkilöstö kokeiluja avustamaan".<sup>25</sup> Toimikunta ryhtyikin heti työhön ja laatimansa tilaston mukaan se ehti 4. 12. 30 mennessä pitää 33 kokousta, joista 28 eversti Grandellin johdolla.<sup>26</sup>

**Maanpuolustuskorkeakoulu**  
**Kurssikirjasto**

Ilmeisestikin työ nyt lähti hyvin käyntiin, kuten kokousten lukumääräkin osoittaa. Yhteistoiminta ministeriön ja Yleisesikunnan kesken sujui kitkatta. Esimerkiksi 25. 10. 30 Yleisesikunta lähetti ehdotuksensa aluejaoiksi ja 28. 11. 30 ministeriö ilmoitti, ettei sillä ole ”mitään muistuttamista uudestijärjestelysuunnitelman johdosta” ja kehotti kehittämään sitä aloitettuun suuntaan.<sup>27</sup>

### 3. Yleisesikunnan suunnitelma aluejärjestelmäksi

Vuoden 1931 alkupuolella valmistui Yleisesikunnassa laaja muistio ”maavoimien uudestijärjestely”, 116 sivua ja kaksi kirjaa liitteitä. Sitä monistettiin useita kymmeniä kappaleita ja jaettiin Yleisesikuntaan ja puolustusministeriöön sekä mm. puolustusneuvoston jäsenille.<sup>28</sup>

Muistion I osan nimenä on ”Nykyisen organisaation puutteellisuudet” ja siinä todetaan aluksi, että sotalaitos muodostettiin Vapaussodan jälkeen saksalaisten tarpeitten mukaisesti. Perusrakenne ei ole sen jälkeen muuttunut ja organisaation ”suuret puutteellisuudet ovat laadultaan sellaisia, että puolustuslaitoksemme uudelleenjärjestelyä on pidettävä ehdottomana välttämättömyytenä. Meidän on vihdoinkin ryhdyttävä luomaan se organisaatio, jonka Suomi tarvitsee itsenäisyytensä turvaamiseksi. On pidettävä aivan anteeksiantamattomana, ettei meillä vielä, 12 v. vapautumisemme jälkeen, ole sellaista puolustuslaitosta, joka on rakennettu meidän tarpeitamme vastaavaksi, vaan armeijajärjestely, joka luotiin aikoinaan ensi kädessä palvelemaan vieraan valtion intressejä”.

II osa käsittelee uudestijärjestelyn yleisiä perusteita. ”Maavoimien tehtävänä tulee olla ratkaisun hakeminen heti sodan alussa venäläisten maahamme tunkeutuvien voimien kanssa Karjalan kannaksella”. Muitten rintamanosien samoin kuin meri- ja ilmavoimien tehtävänä on suojata tätä ”pääoperaatiota sivustoilta tai ilmasta käsin uhkaavia vihollisvoimia vastaan”. Sodan ajan joukot jaetaan suojajoukkoihin ja kenttäarmeijaan, jotka yksityiskohtaisesti esitetään liitteissä. Kenttäarmeijan minimivahvuus on 9 divisioonaa ja lisäksi armeijajoukkoja, samoin kuin Aironkin suunnitelmassa.

Rauhanaikaisen armeijan osalta todetaan, että

- suojajoukkoja on vahvennettava ja niiden sotavalmiutta kohotettava,
  - kenttäarmeijan liikekannallepano on hajautettava sekä erotettava suoja- ja koulutustehtävästä,
  - koulutuksen tehostamiseksi on asevelvolliset vapautettava ns. toimitustehtävistä.
- Suojajoukkojen vahventaminen vaatii koko asevelvolliskontingentin käyttämistä tähän tehtävään sekä nykyisen palvelusajan säilyttämistä. Suojajoukkojen laskettuun vahvuuteen jää silti vajausta yli 6 pataljoonaa ja 1 patteristo. Tämä vajaus voidaan täyttää
- palvelusaikaa pidentämällä,
  - värvätyillä tai
  - perustamalla puuttuvat joukot disponibiliateetteitse.

Kustannussyistä on päädytty viimeksi mainittuun järjestelmään, vaikka se onkin epäedullisin vaihtoehto, onhan henkilökunta rauhan aikana kotiutettuna ja kutsutaan sodan uhkan aikana palvelukseen. Yleisesikunta edellyttää tämän tapahtuvan sotilaspäälystön toimesta ilman liikekannallepanon julistamista.



Meri- ja ilmavoimiin määrättyjä asevelvollisia lukuunottamatta kaikki palvelevat suojojoukoissa, jotka mietinnön mukaan muodostavat "Raja-armeijakunnan". Airon suunnitelmassa on "kouluttava divisioona". Kenttäarmeijan liikekannallepano tapahtuu aluejärjestelmän mukaisesti. Asevelvolliset kootaan alueittain perustamisaikoihin, joissa joukon sotavarustus on varastoituna ja jonne sodan uhkan aikana kokoontuu upseeri- ja kanta-aliupseerikaaderi. Tällaista kaaderia ei aluejärjestössä voida rauhan aikana pitää riittävän suurena, joten sitä on vahvennettava suojeluskuntajärjestöstä ja Raja-armeijakunnasta. Koska näinkään ei saada tarpeellista määrää, on turvaututtava ns. palkattuihin reservitoimiin, mitä oli ehdotettu jo lausunnossa 7. 4. 30.

### 3.1. R a j a - a r m e i j a k u n t a

Raja-armeijakuntaa käsitellään mietinnön 3. osassa. Sen tehtävänä on aktiivisuojajoukkojen muodostaminen, kenttäarmeijan reservin kouluttaminen sen kokoonpanona ja tarpeita vastaavasti sekä liikekannallepanossa upseerien ja kanta-aliupseerien irrottaminen kenttäarmeijan kaaderia varten. Koulutusyksiköiden kokoonpanon ja vahvuuden on oltava sellainen, että koulutus on mahdollisimman tehokasta. Joukkojen on sijaittava siten, että ne voidaan ajoissa keskittää suoja-alueelle.

Raja-armeijakunta koostuu kolmesta divisioonasta ja kevyestä prikaatista. Divisioonan kolme jalkaväkirykmenttiä perustavat kukin suojojoukkopataljoonan. Polkupyöräpataljoonat ovat jo rauhan aikana sodanaikaisessa kokoonpanossa, koska niiden on joka hetki oltava valmiina toimimaan. Tykistörykmentit muodostavat vastaavasti sodan aikaisen patteriston.

Airon suunnitelmassa joukot oli sijoitettu lähelle toiminta-alueitaan, mutta "Yleisesikunta on katsonut välttämättömäksi tinkiä ihanneratkaisusta pääasiallisesti kustannussyistä" ja niin on melkoinen määrä joukkoja jäänyt vanhoihin varuskuntiin varsin kauaksi. Uusien kasarmien rakentaminen on rajoitettu "ehdottomaan minimiin" ja niitä suunnitellaan sijoitettavaksi

— alueelle Koivisto—Maksalahti—Humaljoki yhtä pataljoonaa varten,

— Käkisalmeen kenttätykistörykmenttiä varten sekä

— Jaakkimaan Viipurin rykmenttiä varten — tähän olikin jo varoja myönnetty.

Lisäksi olisi Kiviniemen ja Käkisalmen kasarmeja laajennettava. Jaakkiman kasarmeja lukuunottamatta suunnitelma ei toteutunut. Yleisesikunnan suunnitelma puolustuslaitoksen rauhan ajan kokoonpanoksi oli seuraavan luettelon mukainen. Se ei olennaisesti poikennut olemassa olevasta organisaatiosta.

#### Raja-armeijakunnan Esikunta

##### 1. Divisioona

Esikunta

Suomen Valkoinen Kaarti

Nylands och Vasa Regemente

Tampereen Rykmentti

Kenttätykistörykmentti 1

Raskastykistörykmentti

Hyökkäysvaunukomppania

Viipuri

Lahti

Helsinki

Santahamina

Lahti

Riihimäki

Hämeenlinna

Hämeenlinna

**2. Divisioona**

Esikunta	Viipuri
Karjalan Kaartin Rykmentti	Viipuri
Porin Rykmentti	Kouvola
Polkupyöräpataljoona 1	Terijoki
Polkupyöräpataljoona 2	Valkjärvi
Koiviston pataljoona	Koivisto
Kenttätykistörykmentti 2	Viipuri
1. Erillinen Pioneerikomppania	Kellomäki

**3. Divisioona**

Esikunta	Käkisalmi
Savon Jääkärirykmentti	Kiviniemi
Keski-Suomen Rykmentti	Käkisalmi
Viipurin Rykmentti	Jaakkima
Pohjanmaan Rykmentti	Kuopio
Kenttätykistörykmentti 3	Käkisalmi
2. Erillinen Pioneerikomppania	Kiviniemi

**Keyt Prikaati**

Esikunta	Lappeenranta
Uudenmaan Rakuunarykmentti	Lappeenranta
Hämeen Ratsurykmentti	Lappeenranta
Keyen Prikaatin Patteri	Lappeenranta
Keyen Prikaatin Viestiosasto	Lappeenranta
Keyen Prikaatin Panssariauto-osasto	Lappeenranta
Keyen Prikaatin Aliupseerikoulu	Lappeenranta
Polkupyöräpataljoona 3	Mikkeli

**Pioneeripataljoona****Viestipataljoona****Huoltopataljoona****Koulukeskus****Reserviupseerikoulu****Sotakorkeakoulu**

Koria
Viipuri
Viipuri
Viipuri
Hämeenlinna
Helsinki

Suomen Valkoisen Kaartin jättämistä Helsinkiin perustellaan sillä, että pääkaupunki tarvitsee jo pelkästään edustustehtäviin joukko-osaston. Vaikka Santahamina onkin keskitysmahdollisuuksien kannalta hyvin epäedullinen paikka, on ruotsinkielinen joukko-osasto suunniteltu sijoitettavaksi sinne, koska umpisuomalaiselle seudulle sijoitettuna kanta-aliupseerien saanti kokemuksen mukaan tulee mahdottomaksi. Kun jääkäriprikaatin lakkauttamisen myötä myös ruotsinkielinen Kaartin Jääkäripataljoona häviää, keskitetään kaikki ruotsinkieliset asevelvolliset samaan joukko-osastoon, jonka nimikin ilmaisee täydennysalueet.

Joukot on suunnitelmassa pyritty sijoittamaan täydennysalueittensa läheisyyteen. Tämä ei kuitenkaan ole aina onnistunut, eikä suunnitelma näytä tässä suhteessa täysin loogiseltaakaan. Suomen Valkoinen Kaarti saa alokkaansa edelleenkin perinteisesti Etelä-Pohjanmaalta ja suomenkieliseltä Uudeltamaalta. Porin Rykment-

ti suunnitellaan siirrettäväksi Kouvolaan, vaikka sen täydennysalue on Turun—Hämeenlinnan seutu. Se liitettäisiin samalla 2. Divisioonaan, joka luovuttaisi 1. Divisioonalle Tampereen Rykmentin. Sen täydennysalue on Tampereen—Porin alue ja sijoituspaikkana edelleen Lahti. Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin asevelvollisia kouluttava Pohjanmaan Rykmentti on kustannussyistä jätetty Kuopioon, mutta aikaa myöten se haluttaisiin saada Hiitolan—Jaakkiman seuduille, lähelle toiminta-alueitaan suojajoukkona.

Suunnitelma ei kaikilta osiltaan toteutunut, niinpä ainoa täysin uusi joukko-osasto, Koiviston pataljoona jäi perustamatta. Sen rungoksi oli suunniteltu lakkautettava Kajaanin Sissi-Pataljoona.

Esimerkkinä joukkojen rauhanaikaisista määrävahvuuksista esitetään jalkaväkirykmentti:

— upseereita	45
— erikoisupseereita	2
— sotilasvirkamiehiä	6
— aliupseereita	106
— sotilasalivirkamiehiä	29
— asevelvollisia	837

Koko Raja-armeijakunnan rauhan aikainen määrävahvuus on seuraava:

— upseereita	1004
— erikoisupseereita	66
— sotilasvirkamiehiä (vast.)	123
— kanta-aliupseereita	2504
— sotilasalivirkamiehiä (vast.)	614
— asevelvollisia	17 514

Luettelosta puuttuvat kokonaan värvätyt, joita Airo oli pitänyt välttämättöminä — tosin lähtien 9 kuukauden palvelusajasta. Nyt tämä menoerä on säästetty, kun palvelusaikana on pidetty vuotta.

Mietinnön laatimisen aikaan, 25. 3. 31 oli yhtymien esikunnissa ja joukoissa palveluksessa yhteensä 703 upseeria, näistä reserviupseereita 135. Aluejärjestyksen suunniteltiin sijoitettavaksi 136 upseeria, joten Raja-armeijakuntaan riittäisi siten 567. Vajaus oli melkoinen, 437 upseeria eli noin 44 %.

### 3.2. A l u e j ä r j e s t ö

Mietinnön IV osa käsittelee aluejärjestöä. Aluksi selvitetään niitä perusteita, joiden mukaan maa on jaoteltava vastaamaan kenttäarmeijan kokoonpanoa ottaen huomioon reserviläisten määrän, koulutuksen ja jopa kielisuhteet, alueitten liikenneyhteydet sekä hevos- ja automäärät. Aluejaon on sopeuduttava mahdollisimman hyvin suojeluskuntapiirijakoon sekä maan hallinnolliseen jakoon, vieläpä on pyrittävä ennakoimaan tulevaa läänijaon uudistusta, koska se edistää sotilas- ja hallintoviranomaisten yhteistoimintaa.

Koska divisioona on kenttäarmeijan suurin kiinteä joukkokokonaisuus ja koska näitä perustetaan 9, on maa jaettava näitä vastaavasti yhdeksään sotilasläänin. Divisioonajoukkojen lisäksi läänin on perustettava tietty määrä armeijajoukkoja.

Kannas on sotilasläänin verrattava alue, jonka on perustettava disponibiliateetteitse suojajoukkoja aktiivijoukkojen lisäksi, joten se alistetaan Raja-armeijakunnal-

le. Suojajoukot Laatokan pohjoispuolella perustetaan rajavartiostojen ympärille, joten lähikunnat erotetaan näiden täydennysalueiksi. Salmin Rajavartioston alue vastaa laajuutensa vuoksi sotilasläänin ja se on alistettava rajavartiostolle. Merivoimien ja Ilmavoimien täydennystarve tyydytetään lähiympäristöstä tekemättä näistä itsenäisiä alueita.

Sotilasläänin jakaantuu kolmeen sotilasmaakuntaan vastaten kukin jalkaväkirykmenttiä. Terminologisia eroja lukuunottamatta Yleisesikunnan suunnitelma on muuten varsin samanlainen kuin Airon, mutta ei sisällä valmista pataljoonajakoa.

Alueelliseen liikekannallepanojärjestelmään kuuluvat reservin harjoitukset ovat koko uudestijärjestelyn onnistumisen perusehto. Ne ovat tarpeen reserviläisten sotakelpoisuuden säilyttämiseksi. Niiden avulla heidät sulautetaan sodan aikaisiin yksikköihinsä, joiden päällystö ja alipäällystö totutetaan tehtäviinsä. Niissä kerrataan vakinaisessa palveluksessa saatua taistelukoulutusta ja harjoitetaan "kehityksen uusimia taktillisia ja teknillisiä menetelmiä". Ne ovat myös liikekannallepanoharjoituksia. Koulutuksen kannalta on tarpeen säilyttää laissa mahdollisuus 63 päivän palvelukseen, mutta kustannussyistä ehdotetaan nyt otettavaksi käytäntöön vain kaksi harjoitusta à 21 päivää. Ne on järjestettävä sotilasmaakunnittain perustamispaikoilla ja niitä johtaa joukon oma upseeristo vahvennettuna sen upseerikaaderiin kuuluvilla Raja-armeijakunnan ja suojeluskunnan upseereilla sekä palkatuissa reservitoimissa olevilla upseereilla. Edullisinta on suorittaa reserviharjoitukset yksiköittäin, mutta ne voidaan järjestää myös vuosiluokittain. Lopullisen kantansa tässä suhteessa Yleisesikunta ilmoittaa myöhemmin.

### 3.3. Siirtyminen aluejärjestelmään

Muiston V osa käsittelee siirtymistä uuteen järjestelyyn. Aluksi on päähuomio kiinnitettävä aluejärjestön luomiseen, koska vasta sen avulla voidaan rauhan ajan armeija vapauttaa kenttäarmeijan liikekannallepanosta. Tämän jälkeen muodostetaan Raja-armeijakunta ja se saa tehtäväkseen suojajoukkotoiminnan ja koulutuksen. Siirtyminen aluejärjestelmään on puolestaan riippuvainen seuraavista tekijöistä:

- upseerikaaderien riittävyys
- nykyisen reservin sopeutuminen aluejärjestelmään ja
- taloudelliset mahdollisuudet.

Upseerinvirkoja on aivan liian vähän ja lisäksi niitäkään ei ole saatu täytetyksi pätevällä henkilöstöllä, koska on suuri puute aktiiviupseereista. Jossain määrin tilannetta tulee helpottamaan se, että nyt voidaan tarkoituksenmukaisemmin käyttää hyväksi suojeluskuntien aktiivipäällystöä. Uuteen järjestelmään siirtyminen ei tilannetta olennaisesti heikennä, vaan se tulee "olemaan suurin piirtein yhtä huono kuin nytkin", joten tämä ei voi olla esteenä uuteen järjestelmään siirtymiselle. Kuitenkin on pakko rajoittaa vain 8 divisioonan järjestämiseen mahdollisimman sotakuntoiseksi. Tähän pakottaa myös sotavarustuksen puute. Yhdeksännen divisioonan alueella on rajoituttava toistaiseksi lähinnä reservin järjestelyyn.

Upseeripuutteen vuoksi on aluejärjestön esikunnat miehittävä todellista tarvetta heikommin. Sotilasläänin esikuntaan varataan viisi upseeria, sotilasmaakunnan eli myöhemmän terminologian mukaan sotilaspiirin esikuntaan samoin viisi. Henkilökuntaa on varattava 8 sotilasläänin ja 24 sotilasmaakunnan (piirin) esikuntia varten.

Reservin riittävydestä todetaan, että varsinkin 1., 8. ja 9.Divisioonassa on melkoisia vajauksia, jotka vaativat kuljetuksia läänistä toiseen; esimerkiksi 9. Divisioonasta puuttuu jalkaväestä ja keveistä joukoista 1 200 miestä ja kenttätykistöstä 300 miestä. Läänien väliset kuljetukset eivät kuitenkaan estä uuden perustamissuunnitelman toteuttamista.

Raja-armeijakuntaa muodostettaessa on nykyiseen organisaatioon tehtävät muutokset pyrittävä rajoittamaan mahdollisimman pieniksi. Perinnesyistä on joukkojen nimetkin säilytetty enimmäkseen ennallaan. Sotilaslääni muodostaa rauhan ajan jalkaväkirykmentin täydennysalueen ja on pyritty siihen, että joukot saisivat miehistönsä samoilta seuduilta kuin ennenkin. Asevelvollisten rauhan aikana tapahtuvien matkojen suhteen kotiseudun ja joukko-osaston välillä pyritään mahdollisimman suureen tasapuolisuuteen.

Mietinnön VI osassa esitetään laskelma uudestijärjestelyn aiheuttamista kustannuksista. Se päättyy toteamukseen, että perustamismenot ovat "mitättömän pienet" ja että vuotuiset ylläpitokustannukset ovat jokseenkin yhtä suuret kuin nykyisenkin järjestelmän aikana.

VII osassa todetaan, että aluksi suunniteltiin rajavartiostot jätettäväksi ilman asevelvollista miehistöä, jolloin syntyvä puute olisi korvattava värvätyillä, mikä taas aiheuttaisi kustannuksia. Ratkaisuksi tuli, että rajavartiostoja varten varataan 300 miestä. Suojajoukkoihin näin syntyvä vajuus peitetään siten, että Koiviston pataljoona, joka oli suunniteltu polkupyöräpataljoonaksi, muutetaan linnoituspataljoonaksi, jossa suhteellisen runsaalla konetuliaseistuksella korvataan elävää voimaa. Tämän edellytyksenä on, että alueella suoritetaan rauhan aikana riittävässä määrin linnoitustöitä. — Kuitenkin oli lopputuloksena, ettei pataljoonaa perustettu eikä linnoitustöitä tehty.

### 3.4. Loppulausunto

Loppulausunnossa, joka on esitetty VIII osassa, todetaan aluksi, että uudestijärjestelyyn on ryhdyttävä mitä nopeimmin, jotta puolustusvoimat voisivat suoriutua tehtävästään. Uusi organisaatio luo siihen edellytykset rasittamatta resurssejamme enempiä kun nykyinen järjestely. Suojajoukkoprobleemin ratkaisu antaa mahdollisuuden keskittää kenttäarmeija tarkoituksenmukaisimmalle alueelle. Sen liikekannallepano tulee turvallisemmaksi ja nopeammaksi. Kenttäarmeijasta tulee kokoonpanoltaan mahdollisimman homogeeninen ja operaatiokelpoinen. Suojeluskunta-aines jakaantuu tasaisesti perustettavien joukkojen kesken. "Meidän on vihdoin ryhdyttävä luomaan maallemme sotalaitos, joka on rakennettu meidän tarpeitamme vastaavaksi ja jonka avulla voidaan Yleisesikunnan mielestä saavuttaa turvallisuusaste, joka nykyoloja silmälläpitäen on meille välttämätön, rasittamatta maamme taloudellista kantokykyä yli mahdollisuuksien".

### 3.5 Suojajoukkojen ja kenttäarmeijan kokoonpano

Muistion liitteissä esitetään mm. suojajoukkojen ja kenttäarmeijan kokoonpano, Raja-armeijakunnan joukot, niiden sijoitus ja täydennysalueet, kenttäarmeijan upseerikaaderin rauhan aikainen sijoitus sekä erilaisia vahvuustaulukoita. Seuraavassa selostetaan eräitä tärkeimpiä.

**Karjalan kannaksen suojajoukot**

— Armeijakunnan esikunta

Raja-armeijakunnan perustamia:

- 3 jalkaväkiprikaatia, kussakin  
3 erillistä jalkaväkipataljoonaa á esikunta, 3 kiväärikomppaniaa, konekivääri-  
komppania, jalkaväkitykkiosasto ja viestiosasto,  
1 kenttätykistöpatteristo á esikunta, 2 kanuunapatteria ja 1 haupitsipatteri,  
1 viestikomppania,  
lääkintäjoukkue ja kenttäsairaalaosasto
- 1 kevyt prikaati:  
2 ratsuväkirykmenttiä á esikunta, 4 ratsueskadroonaa, konekiväärieskadroona  
ja viestiosasto,  
1 polkupyöräpataljoona á esikunta, 3 polkupyöräkomppaniaa, konekivääri-  
komppania, jalkaväkitykkiosasto, panssariauto-osasto ja viestiosasto
- 2 erillistä polkupyöräpataljoonaa, kokoonpanoltaan kuten kevyen prikaatin  
vastaava pataljoona,
- Koiviston pataljoona, erillinen polkupyöräpataljoona,
- 4 erillistä pioneerikomppaniaa,
- 2 erillistä viestikomppaniaa,
- ilmavoimien osasto.

Disponibiliteetteitse perustettaisiin:

- 6 erillistä jalkaväkipataljoonaa,
- 8 erillistä jalkaväkikomppaniaa,
- 1 erillinen kenttätykistöpatteristo,
- 1 hyökkäysvaunukomppania,
- 1 ponttoonikomppania,
- 3 kevyttä autokomppaniaa,
- 5 kuormastokomppaniaa ja joukko-osastojen kuormastot.

Osaksi kaaderi-, osaksi disponibiliteetteitse perustettaisiin jalkaväkiprikaatien esikunnat sekä joukko huoltomuodostelmia, kuten lääkintä-, eläinlääkintä-, talous- ja ampumarvikevarastomuodostelmia.

**Itärajan suojajoukot** perustetaan kaikki disponibiliteetteitse rajavartiostojen ja suojeluskuntien toimin. Näitä ovat

- Pohjois-Suomen esikunta Oulu
- Karjalan ryhmä Salmi
- Pohjois-Karjalan ryhmä Joensuu
- Kainuun ryhmä Kajaani
- Lapin ryhmä Rovaniemi

Kuhunkin ryhmään kuuluu esikunnan lisäksi erillisiä jalkaväkipataljoonia, Karjalan ryhmään neljä ja muihin kaksi. Karjalan ja Pohjois-Karjalan ryhmillä on lisäksi patteri sekä kaikilla pioneereja ja huoltomuodostelmia tehtävän ja olosuhteiden asettamien vaatimusten mukaisesti.

**Kenttääarmeijan kokoonpano:**

- Päämaja
- 3 armeijakunnan esikuntaa

- 9 divisioonaa, kussakin
  - 3 jalkaväkirykmenttiä,
  - 1 kevyt kenttätykistörykmentti,
  - 1 eskadroona,
  - 1 polkupyöräkomppania,
  - 2 viestikomppaniaa,
  - 2 pioneerikomppaniaa,
  - 1 kenttätydennyspataljoona sekä huoltomuodostelmia,
- armeijajoukkoja:
  - 3 polkupyöräpataljoonaa,
  - 1 erillinen jalkaväkipataljoona,
  - 4 raskasta kenttätykistöpatteristoa,
  - 6 äänen- ja valonmittauspatteria,
  - 20 ilmatorjuntapatteria, joista puolet kiinteitä,
  - 9 pioneerikomppaniaa, joista 6 armeijakuntia varten,
  - 8 viestikomppaniaa, joista 6 armeijakuntaa varten,
  - 1 kenttätydennysprikaati, 9 pataljoonaa, huoltokomppanioita, mm. 100 kuormasto- ja 20 autokomppaniaa, ”edellä olevan lisäksi ne joukot, jotka perustetaan suojajoukkojen rippeiden ympärille”.

Kenttäarmeijan upseerikaaderiksi laskettiin saatavan yhteensä 1628 upseeria, jotka rauhan aikana olivat sijoitetut seuraavasti:

- aluejärjestössä 187 upseeria
- suojeluskuntajärjestössä 332 ”
- Raja-armeijakunnassa 500 ”
- aktiiviupseereita palkka-reservitoimissa 124 ”
- palkattuja reserviupseereita 485 ”

Kun kenttäarmeijan upseerimäärävahvuus oli yhteensä 5856, tarvittiin siis reservistä kaikkiaan 4228 upseeria. Suurin osa näistä oli luutnantteja tai vänrikkejä, 3191. Näiden koko tarve oli 4331, joista rauhan aikaista kaaderia 1140.

### 3.6 Puolustusneuvoston lausunto

Yleisesikunnan päällikkö pyysi 5. 6. 1931 Puolustusneuvoston puheenjohtajaa käsittelemään maavoimien uudestijärjestelykysymystä ja antamaan siitä lausuntonsa niin hyvissä ajoin, että hallitus saataisiin tekemään eduskunnalle tarvittavat laki- ym. esityksensä syysistuntokauden aikana ja että uudestijärjestelyä päästäisiin toteuttamaan jo seuraavan vuoden alussa.<sup>29</sup>

Puolustusneuvosto käsiteli uudestijärjestelyä kokouksessaan 17. 6. 31 ja antoi siitä lausuntonsa Tasavallan presidentille.<sup>30</sup> Aluksi todetaan, että puolustuslaitoksen järjestely ei vastaa ajankohdan olosuhteita. Sehän luotiin Vapaussodan jälkeen sen hetkistä tilannetta varten. Mannerheim mainitsee muistelmissaan, että hänen suunnitelmansa keväällä 1918 oli suurin piirtein sama kuin nyt käsillä oleva aluejärjestelmä.<sup>31</sup> Sen kuitenkin ”hallitus hylkäsi antaen etusijan kenraalimajuri von der Goltzin ahdaspiirteiselle suunnitelmalle”. Mannerheimin suunnitelmassa oli

kylläkin olemassa rauhan aikana rungot kenttäarmeijan yhdeksälle divisioonalle, mutta liikekannallepano olisi tapahtunut kaaderijärjestelmän mukaisesti. Puolustusneuvosto esittää uuden järjestelmän etuina entiseen verrattuna seuraavaa:

— suojajoukot saadaan vahemmiksi, ”käytetään hyväksi kaikki ne mahdollisuudet, mitä maamme voi tarjota”;

— kenttäarmeijan liikekannallepano aluejärjestelmän mukaisesti hajautettuna ei ole altis vihollisen häirinnälle, se on entistä nopeampi ja varmempi;

— kun divisioonien jalkaväki on saanut koulutuksensa samassa joukko-osastossa, tulee kenttäarmeijasta kokoonpanoltaan homogeeninen, mistä johtuen sen operaatio- ja taistelukyky tulee kasvamaan;

— suojeluskuntia tullaan entistä suuremmassa määrin ja tarkoituksenmukaisemmin käyttämään hyväksi ei vain kenttäarmeijan luomisessa, vaan myös ”selkäpuolen turvaamisessa”. Kommunistisen, maanpetosta harjoittavan aineksen taholta uhkaavaan ”vaaraan on syytä kiinnittää erikoista huomiota niiden kokemusten perusteella, joita on saatu Neuvosto-Venäjän viime vuosina käyttämistä julkisista ja maanalaisista taistelukennoista”; suojeluskunnat tekevät myös ”maanpuolustukselle korvaamattomia palveluksia kouluttamalla miehistöä ennen vakinaiseen palvelukseen astumista ja sen suorittamisen jälkeen sekä vielä edellisen lisäksi kouluttamalla erikoisajelajia”.

Kun uuteen järjestelyyn siirtyminen tulee viemään aikaa yli kolme vuotta, ”on välttämätöntä viipymättä ryhtyä suunnitelman toteuttamiseen”. Tätä erinomaisen ansiokasta ja huolellisesti tehtyä ehdotusta on pidettävä kokonaisuutena, johon ei voida tehdä olennaisia muutoksia ilman että suunnitelmanmukaisuus siitä kärsii. Yksityiskohtiin mahdollisesti tehtävät vähäiset muutokset eivät oikeuta lykkäämään suunnitelman toteuttamista.

### 3.7. Tykistön tarkastajan kanta

Päinvastoin kuin useimmat muut oli tykistön tarkastaja, kenraali V. P. Nenonen vastustavalla kannalla aluejärjestelmään nähden, minkä hän toi esille 28. 5. 30 kirjelmässään Sotaväen päällikölle ja puolustusministerille. Tykistön upseeriston ”ammattitaso” tulee laskemaan aluejärjestelmään siirryttäessä tykistön vähälukuisuuden takia. Tykistö pitäisi kouluttaa kaaderijoukkoihin kuuluvissa tykistörykmenteissä, suojajoukkoihin sopisi patteristo, johon kuuluisi 3 patteria á 6 lyhennettyä kenttäkanuunaa, kantomatka 7 km, mikä hyvin riittäisi suojajoukkojen vetäytymistäistelussa. Tykistöä käytettäisiin näissä pieninä yksikköinä, jopa tykeittäin ja sen merkitys olisi lähinnä moraalista. Varsinainen tykistö pitäisi organisoida ja kouluttaa päätehtävänsä, hyökkäystäisteluun. Palvelusaika tykistössä olisi säilytettävä 15 kuukautena ja reserviharjoituksiin kutsuttaisiin vain upseerit ja aliupseerit. Suojajoukkoihin ei annettaisi lainkaan alokkaita, vaan heidät koulutettaisiin kaaderirykmenteissä ja suojajoukkoihin siirrettäisiin tarpeellinen määrä koulutettua henkilökuntaa. Todennäköisesti riittäisi 600—650 asevelvollista.<sup>32</sup>

### 4. Aluejärjestelmään siirtymisen valmistelu

Yhtymien komentajat ja aselajitarkastajat olivat 13. 1. 1931 neuvottelussa Yleisesikunnassa, jossa heille selostettiin siirtymistä aluejärjestelmään. Ilmeisestikin



heille viimeistään tällöin on myös täytynyt antaa varsin tarkat tiedot itse suunnitelmasta. 16. 1. 31 Yleisesikunta lähetti kokouksessa oille asiasta kirjallisen muistion, joka on suurimmaksi osaksi sanatarkka ote myöhemmin keväällä, ilmeisesti toukokuussa valmistuneesta varsinaisesta mietinnöstä. Samalla heidät luvattiin kutsua uudestaan neuvotteluun helmikuun alussa. <sup>33</sup>

Suunnitelmassa todetaan aluksi, että alueelliseen järjestelmään on siirryttävä samanaikaisesti koko maassa, koska muuten esimerkiksi kaikki täydennyskysymykset "menisivät silloin sekaisin ja lkp. olisi mahdoton". Edellyttäen että hallitus ja eduskunta hyväksyvät järjestelyn, olisi toteuttamisen aikataulu seuraava:

1. Järjestelyn vaatimat lakiesitykset jätetään eduskunnalle syksyllä 1931.
2. Syksyn ja talven kuluessa Yleisesikunta antaa alueellisen liikekannallepanon valmistelua tarkoittavat käskyt ja ohjeet. Tehtävään määrätty henkilökunta tutustutetaan tehtävänsä noin kuukauden ajan vuoden 1932 alussa ja alueellinen valmistelutyö alkaa kevättalvella 1932.
3. Kevättalven 1933 mennessä "aluedivisioonat" ilmoittavat Yleisesikunnalle joukkojensa liikekannallepanoajat.
4. Yleisesikunta valmistaa kevääseen 1934 mennessä kenttäarmeijan keskitys- ja kuljetussuunnitelmat. Alue-esikunnat valmistelevat siirtymisen toimeenpanoa, mihin tärkeimpinä töinä kuuluvat varastojen siirrot ja asevelvollisten sotilaspasien muuttaminen. Viimeistään vuoden 1932 alussa alkaa lkp-varastojen rakentaminen paikkoihin, joissa niitä ei ennestään ole ja työ saatetaan valmiiksi kesään 1934 mennessä.
5. Kesällä 1934 voisi tapahtua siirtyminen alueelliseen liikekannallepanojärjestelmään.
6. Kun siirtyminen on suoritettu, vapautuvat joukko-osastot lkp-tehtävistä syksyyn 1934 mennessä ja tällöin voidaan muodostaa Raja-armeijakunta eli sijoittaa rauhan aikaiset joukot suojajoukoiksi sitä mukaa kuin saadaan varoja kasarmien rakentamiseen rajaseuduille.

Kun tätä ohjelmaa ryhdyttäisiin toteuttamaan, olisi jo vuoden 1932 alussa irrotettava joukko-osastoista ne upseerit, jotka komennettuina aluejärjestöön ryhtyvät valmistelemaan alueellista liikekannallepanoa. Koska entinen lkp-valmius on kuitenkin säilytettävä koko siirtymävaiheen yli, on nämä upseerit tarvittaessa heti palautettava entisille paikoilleen.

Tämän jälkeen muistiossa tutkitaan, mitä mahdollisuuksia on upseerien irrottamiseen ja miten heidät olisi sijoitettava. Ensimmäiseksi todetaan, että armeijakuntien esikunnat jätetään miehittämättä ja Yleisesikunta johtaa välittömästi divisioonien esikuntien työtä. Upseeri- ja materiaalipuutteen takia ei näitäkään pystytä miehittämään kuin kahdeksan ja yhdeksän eli pohjoisin sotilaslääni jää "vain muutaman upseerin hoidettavaksi". Laskelman perustaksi otetaan, että divisioonan eli sotilasläänin esikuntaan samoin kuin rykmentin eli tässä muistiossa sotilasmaakunnan ja myöhemmässä terminologiassa sotilaspriirin esikuntaan tarvitaan viisi upseeria. Näin päädytään yhteensä 112 upseeriin, joista 32 yleisesikuntaupseeria. Divisioonien komentajiksi tulee 8 nykyistä rykmentin komentajaa ja näiden tilalle joukko-osastojen komentajia varten on saatava 8 uutta everstiluutnantin virkaa. Koko upseerimäärän irrottaminen vaatii melkoisia supistuksia puolustuslaitoksessa. Taistelukoulu lakkautetaan siirtymävaiheen ajaksi. Kaikissa jalkaväkirykmenteissä lakkautetaan pataljoonista kolmas kiväärikomppania ja vastaavasti vähennetään

tykistössä patterien lukumäärää. Suojeluskuntajärjestöstäkin otetaan 22 upseeria ja näiden tilalle olisi saatava uusia virkoja. Yleisesikuntaupseereiksi varataan Sotakorkeakoulusta valmistuvat kurssit kokonaisuudessaan ja lisäksi on joukoista irrotettava viisi upseeria. Upseerivajausta helpottaa, kun Kadettikoulusta seuraavan kahden vuoden aikana valmistuu 147 upseeria ja ”1933 toivottavasti n. 90 upseeria”.

Lähettyäessään 18. 6. 31 suunnitelmansa uudestijärjestelystä puolustusministeriöön, Yleisesikunta viittaa jo 7. 4. 30 esittämäänsä kantaan. ”Pakoittavana välttämättömyytenä” pidetään, että uudelleenjärjestelyyn ryhdytään viivyttämättä. Sen valmistelutyöt on tarkoitus aloittaa ensi vuoden alussa ja tämän vuoksi pyydetään, että ministeriö ja hallitus käsittelevät asiaa kiireellisenä. Uudistukseen liittyvät lakiehdotukset luvataan lähettää viimeistään syyskuussa.<sup>34</sup>

Yleisesikunnan laatimaa aikataulua voitiin suurin piirtein noudattaa. Lainsäädännöllinen pohja aluejärjestelmälle saatiin uudesta asevelvollisuuslaista. Hallitus antoi siitä ja sen voimaannapenemisestä esityksen eduskunnalle 5. 12. 31. Eduskunta hyväksyi lait huhtikuussa 1932, ne vahvistettiin 30. 6. 32 ja tulivat voimaan 1. 12. 32. Asetus maan jakamisesta sotilaspiireihin annettiin 13. 12. 33. Se kumosi entisen jaon kutsuntapiireihin ja merkitsi siis uuden aluejärjestelmän aikaa. Puolustuslaitoksen uudestijärjestelystä säädettiin asetuksella 29. 6. 33.

Uusi asevelvollisuuslaki määräsi yleiseksi palvelusajaksi 350 päivää sekä upseereiksi ja aliupseereiksi koulutettaville 440 päivää. Palvelusaika ei siis olennaisesti muuttunut, entisen lain mukaanhan se oli vuosi, erikoisajaloissa sekä upseereiksi ja aliupseereiksi koulutettavilla vuosi ja 3 kuukautta. Kertausharjoitusaika oli vanhan lain mukaan 63 päivää, uuden mukaan miehistöllä 40, aliupseereilla 50 ja upseereilla 60 päivää. Lisäksi voitiin reserviläiset tarvittaessa kutsua ylimääräisiin kertausharjoituksiin. Tällainen tarve ilmeni ensimmäisen kerran vähäisessä määrin vuonna 1938 Tšekkoslovakian kriisin aikana ja täydessä laajuudessa vuotta myöhemmin Talvisotaa edeltävien Moskovan neuvottelujen aikana.

Eversti Grandell laati elokuussa 1931 yksityiskohtaisen luettelon valmistelutöistä, jotka olisi tehtävä vuosina 1931—1932 uudestijärjestelyn toimeenpanemiseksi. Näitä oli kahta laatua:

— aluejärjestön luomista tarkoittavat työt ja

— varsinaiset liikekannallepanotyöt aluejärjestössä. Ilmeisestikin muistiota on käsitelty uudestijärjestelytoimikunnassa, koska eri toimenpiteiden kohdalle on merkitty, kenen on mihin työ tehtävä.<sup>35</sup> Edellämäinittuista töistä on kiireellisin asiakirja, jossa annetaan yleiskuva aluejärjestön rakenteesta, tehtävistä, toiminnasta ja alistussuhteista. Tähän nojautuvat myöhemmät käskyt ja ohjeet yksityiskohdista.

Aluejärjestön henkilökunta on määrättävä mahdollisimman pian, jotta se voisi siirtyä alueilleen jo vuoden 1932 alkupuolella. Sitä ennen sen on edellä mainitun asiakirjan avulla tutustuttava tehtäviinsä ja sille on annettava koulutusta parin viikon kursseilla. Hallituksen on mahdollisimman pian annettava periaatteellinen hyväksymisensä uudistukselle, jotta saadaan perusteet henkilökunnan määräämiselle.

Vielä syksyn 1931 kuluessa on valmistettava käsky aluejaosta, perustettavista joukoista, perustamispaikoista, kutsuntapiirien järjestelyistä ja reserviläisten jaotellusta. Jotta viimeksi mainittu voitaisiin suorittaa tarkoituksenmukaisesti, on järjestettävä valvontakokouksia näiden henkilöasioiden, lähinnä koulutuksen selvittämiseksi. Kokoukset olisi pantava toimeen kesäkuussa 1932, jonka jälkeen vasta reserviläiset kyetään oikein jakamaan koulutushaaroittain eri joukkoihin.

Tämän jälkeen voidaan syksyllä 1932 antaa perusteet liikekannallepanon kuljetus-suunnitelman laatimiselle.

Nykyisen armeijan käyttämisestä suojajoukkoina on laadittava suunnitelmat syksyn 1931 kuluessa, mutta niiden muodostaminen Raja-armeijakunnasta voi tapahtua vasta sitten, kun tämä on ensin perustettu ja siirrytty alueelliseen liikekannallepanoon. Näin ollen on suojajoukot toistaiseksi muodostettava nykyisen organisaation pohjalta.

Samaan aikaan on valmistettava suunnitelmat suojeluskuntien käytöstä liikekannallepanossa aluejärjestön kaadereina, mikä edellyttää suojeluskuntalaisten tilastomista koulutushaaroittain.

Syksyn kuluessa on myös valmistettava ohjeet töiden suorittamisesta alue-esikunnissa sekä selostus aluejärjestelmästä siviiliviranomaisille. On myös ryhdyttävä toimiin kansliahuoneistojen hankkimiseksi alue-esikunnille, jolloin on mahdollisimman suuressa määrässä käytettävä hyväksi puolustuslaitoksen hallussa jo olevia tiloja.

Aluejärjestön valmistelutöitä koskeva peruskäsky julkaistiin 23. 1. 32. Sen on allekirjoittanut Sotaväen päällikkö ja varmentanut Yleisesikunnan päällikkö. Puolustusministeriön sanotaan vahvistaneen sen ministeriön toimialaa koskevilta osilta. Asiakirja on laaja ja perusteellinen: 12 lukua, yhteensä 96 sivua ja liitteitä 23.<sup>36</sup>

Käskyn ensimmäisenä osana on maan alueellinen jako. ”Sodanaikaisten puolustusvoimien perustamista varten on maa jaettu 30 sotilaspiiriin.” Näistä on yksi alistettu Raja-armeijakunnan komentajalle — toistaiseksi vielä 2.Divisioonan komentajalle sekä neljä rajavartiostojen päällikölle siten, että kunkin piirin esikuntana on vastaavan rajavartioston esikunta. Loput 25 sotilaspiiriä on yhdistetty yhdeksäksi sotilaslääniksi. Valmisteluvaiheen aikana ei näiden esikuntia vielä perusteta, vaan läänit on yhdistetty kolmeksi sotilasmaakunnaksi. Todettakoon, että valmistelujen aikana on terminologia monesti muuttunut.

Sotilasmaakuntien ja myöhemmin sotilasläänien komentajat ovat suoraan Sotaväen päällikön alaisia ja näiden välittömiä alaisia vuorostaan sotilaspiirien päälliköt. Kutsunta-asioissa ovat sotilaspiirit kuitenkin suoraan alistetut puolustusministeriölle. Rajavartiostolle alistetut sotilaspiirit ovat tässä suhteessa liitetyt lähimpään naapurisotilaspiiriin. Siten esimerkiksi Salmin sotilaspiiri liitettiin kutsunta-asioissa Jaakkiman sotilaspiiriin. Seuraavasta luettelosta ilmenee aluejako sekä esikuntien sijoitus ja tärkeimmät perustamispaikat, joihin on suunniteltu sijoittaa perustettavien joukkojen liikekannallepanovarastot. Piirien tehtäväksi jäi ”apuperustamispaikkojen” suunnitteleminen.

Erillisessä liitteessä luetellaan kuntien jako sotilaspiirien kesken. Rajat on pyritty määräämään siten, että kukin piiri kykenisi omalla reserviläis- ja hevostalallaan perustamaan sille määrättyt joukot. Nämä ns. perustamistehtävät annetaan erityisinä toimeenpanokäskyinä, joissa myös määrätään, kuinka paljon reserviläisiä piirin mahdollisesti on luovutettava aluejärjestön ulkopuolella perustettaville joukoille, kuten raskaalle kenttätykistölle, meripuolustukselle, ilmavoimille ja kaasusuojelujoukoille.

Perustamistehtävien puitteissa on piirit jaettava ala-alueisiin siten, että pääosa kunkin kunnan reserviläisistä tulee samaan sodan ajan yksikköön, jolle siis täten määrätään oma reserviläisalueensa. Tällä alueella olevat suojeluskuntalaiset

Aluejako	Esikunnan sijoituspaikka	Perustamispaikat
<b>I Sotilasmaakunta</b>	Turku	
Uudenmaan sotilaslääni		
Helsingin sotilaspiiri	Helsinki	Helsinki, Tuusula
Tuusulan sotilaspiiri	Tuusula	Tuusula
Turunmaan sotilaslääni		
Turun pohj. sotilaspiiri	Turku	Turku
Turun etel. sotilaspiiri	Turku	Turku
Hämeenlinnan sotilaspiiri	Hämeenlinna	Hämeenlinna
Satakunta—Hämeen sot.lääni		
Tampereen it. sotilaspiiri	Tampere	Tampere
Tampereen länt. sotilaspiiri	Tampere	Tampere
Kokemäen sotilaspiiri	Pori	Kokemäki
<b>II Sotilasmaakunta</b>		
Etelä-Pohjanmaan sotilaslääni		
Vaasan sotilaspiiri	Vaasa	Vaasa
Seinäjoen sotilaspiiri	Seinäjoki	Seinäjoki
Kokkolan sotilaspiiri	Kokkola	Kokkola
Keski-Suomen sotilaslääni		
Jyväskylän sotilaspiiri	Jyväskylä	Jyväskylä
Haapamäen sotilaspiiri	Haapamäki	Haapamäki
Pohjois-Pohjanmaan sotilaslääni		
Oulun sotilaspiiri	Oulu	Oulu
Ylivieskan sotilaspiiri	Oulu	Oulu
Kemin sotilaspiiri	Kemi	Kemi, Rovaniemi
<b>III Sotilasmaakunta</b>		
Kymenlaakson sotilaslääni		
Haminan sotilaspiiri	Hamina	Hamina, Kouvola
Lahden sotilaspiiri	Lahti	Lahti
Viipurin sotilaspiiri	Viipuri	Viipuri, Lappeenranta, Antrea
Savon sotilaslääni		
Kuopion pohj. sotilaspiiri	Kuopio	Kuopio
Kuopion et. sotilaspiiri	Kuopio	Kuopio
Mikkelin sotilaspiiri	Mikkeli	Mikkeli
Karjalan sotilaslääni		
Jaakkiman sotilaspiiri	Sortavala	Jaakkima
Savonlinnan sotilaspiiri	Savonlinna	Savonlinna
Joensuun sotilaspiiri	Joensuu	Joensuu
<b>Rajavartioston päällikön alaiset</b>		
Salmin sotilaspiiri	SR:n esikunta	Pitkäranta, Suojärvi, Salmi, Impilahti
Lieksan sotilaspiiri	JR:n esikunta	Lieksa, Ilomantsi
Kainuun sotilaspiiri	KR:n esikunta	Kajaani, Kuhmoniemi, Suomussalmi
Lapin sotilaspiiri	LR:n esikunta	Kuusamo, Kuolajärvi, Petsamo
<b>2.D:n komentajan alainen</b>		
Kannaksen sotilaspiiri	Liittyy 2.DE:aan	Määrätään erikseen

muodostavat yksikön suojeluskuntakaaderin eli kantahenkilöstön, joka huolehtii yksikön liikekannallepanotoimista ja "antaa yksikölle sen sisäisen lujuuden". Suojeluskunnat on siis tätä varten saatava aselajiltaan ja koulutukseltaan vastaamaan sotilaspiirien alajaon vaatimuksia, — Tämä seikka tulikin lähivuosina vaatimaan melkoisia järjestelyjä sekä pitkän koulutus- ja soveltamiskauden.

Käskyyn kuuluivat myös henkilökunta- ja materiaalmäärävahvuudet. Kun vanhimmat määrävahvuuskirjat oli vahvistettu vuonna 1927 ja uusimmat vuoden 1931 lopulla, oli luonnollista, että niissä oli tiettyjä eroavuuksia. Sotilaspiirien oli nyt näiden määrävahvuuksien perusteella määritettävä perustettavien joukkojen sotavarustustarve ja suunniteltava sen varastoiminen ottaen huomioon jo rauhan aikana saatava ja varastoitava materiaali sekä raja-armeijakunnalta, suojeluskunnilta ja paikallishankintoina saatava varustus.

Perustamistehtävät ja määrävahvuudet oli suunniteltu sen mukaan, että liikekannallepanossa kutsutaan palvelukseen 18 vuosiluokkaa meripuolustuksen reservistä ja 15 vuosiluokkaa kaikkien muiden aselajien reservistä.

Maa oli ollut jaettuna 15 kutsuntapiiriin, joiden rajat eivät noudattaneet sotilaspiirijakoa. 1. 3. 32 voimaan tulleella asetuksella rajat tarkistettiin, mutta tässä vaiheessa ei vielä voitu perustaa uusia kutsuntapiirejä, joten aluksi kuhunkin kutsuntapiiriin piti sisällyttää kaksi tai kolme sotilaspiiriä. Vuoden viimeisenä päivänä tuli voimaan uusi asetus, jossa maa jaettiin 30 sotilaspiiriin, jotka samalla olivat myös kutsuntapiirejä. Tätä voidaan pitää uuden aluejärjestelmän varsinaisena alkuna.

Käskyn viimeinen eli XII osa määrätti aluejärjestön töiden suoritusjärjestyksen vuoden 1932 aikana. Sotilaspiirien oli maalisi-, huhti- ja toukokuun aikana laadittava suunnitelma piirin jakamisesta ala-alueisiin ja tämän perusteella tehtävä reserviläiskortistot perustettavia yksikköjä varten, suunniteltava yksikköjen kokoaminen liikekannallepanossa sekä valmistettava kesäkuussa pidettävät valvontakokoukset. Niiden perusteella oli tarkistettava kortistot sekä saatava selville todellinen reserviläistilanne. Heinä- ja elokuun aikana oli kortistot kunnostettava ja tehtävä tilastot reserviläistilanteesta.

Elokuun loppupuolella kokoontuvat sotilasmaakuntien komentajat esikuntineen Yleisesikuntaan neuvotteluun, jossa sovitaan tarvittavista reserviläissiirroista aluejärjestön eri orgaanien kesken sekä piirien rajojen ja perustamistehtävien mahdollisista tarkistuksista. Syyskuussa suunnitelmia tarkistetaan ja aloitetaan kutsunnat. Lokakuussa toimeenpannaan Yleisesikunnan antamien käskyjen mukaiset rajojen ja perustamistehtävien muutokset. Marras- ja joulukuun aikana Yleisesikunta valmistaa liikekannallepanon kuljetussuunnitelmat ja sotilaspiireissä ryhdytään valmistamaan varsinaisia liikekannallepanosuunnitelmia ja -asiakirjoja. "Tänä aikana järjestetään myös sotilaspiirien henkilökuntien vuosilomat", jotka lienevät jo olleet sekä odotetut että tarpeen vaatimat.

Valmisteluvaiheen jälkeen lopetettaisiin sotilasmaakuntien esikuntien toiminta ja perustettaisiin sotilasläänien esikunnat. Sekä läänien että piirien esikunnat ovat aluejärjestön vakinaisia elimiä. Ne jatkavat siis toimintaansa liikekannallepanon jälkeinkin, joskin muuttunein henkilöstöin, sillä pääosa upseereista ja aliupseereista-han siirtyy kenttäarmeijaan ja tilalle on saatava korvaavaa henkilöstöä, vähemmän kenttäkelpoista.

Käskyyn kuului kaikkiaan 23 liitettä, jotka sääntelivät yksityiskohtia aina perustettavien joukkojen kiireellisyysjärjestyksestä esikuntien huoneistoihin ja kalustoihin saakka. Henkilökunta määrättiin nyt yksilön tarkkuudella jokaiseen esikuntaan. Kaikkiaan varattiin työhön 141 upseeria, 37 kanta-aliupseeria, 33 kanslia-apulaista ja jopa 30 asevelvollistakin eli yhteensä 241 henkeä. Liitteistä selostettakoon lopuksi vielä perustettavien joukkojen kiireellisyysjärjestys. Luokkia oli kaikkiaan kuusi. Kiireellisimpiä olivat Päämaja ja yhtymien esikunnat, kevyet osastot, liikkuvat ilmatorjuntajoukot sekä kaikki viestikomppaniat. Luonnollisestikin oli johtoesikunnat saatava toimintaan mahdollisimman pian, suojattava ne maasta ja ilmasta käsin sekä aikaansaattava viestiyhteydet. II luokkaan kuului jalkaväki täydennysjoukkoja lukuunottamatta sekä talouskomppaniat elintarvikehuollon turvaamiseksi ja liikennekomppaniat liikenteen säännöstelemiseksi. Kolmannen ryhmään tuli kenttätykistö, pioneerien pääosa ja erät huoltomuodostelmat. IV — VI luokka olivat pääasiallisesti huoltomuodostelmia.<sup>37</sup> Aluejärjestön esikunnat pantiin toimintaan komennusteitse 1. 3. 32 alkaen.<sup>38</sup> Henkilökunta oli vajaalukuinen ja varsin suuressa määrin väliaikaista. Läänien esikunnista ei vielä voida puhua, koska niissä oli vain väliaikainen esikuntapäällikkö. Varsinaisena välijohtoportaana Yleisesikunnan ja sotilaspiirien välillä olikin sotilasmaakunnan esikunta. Komentajiksi määrättiin kolme rykmentin komentajana toimivaa everstiä, joista aikanaan kukin sai johtoonsa sotilasläänin. Aluejärjestöön komennettiin edellä mainitut 141 upseeria yhtymistä, jopa sotakouluista, Yleisesikunnasta, puolustusministeriöstä — suojeluskunnistakin tuli 22. Yleensä sotilaspiirien esikuntaan määrättiin 5 upseeria, suurimpaan, Helsinkiin 9, pohjoisimpiin vain 3. Ennen toiminnan alkamista upseerit koottiin 15. 2. 32 Helsinkiin eversti Grandellin johtamille perehdyttämiskursseille.<sup>39</sup>

Itärajan neljä sotilaspiiriä jäivät asianomaisten rajavartiostojen hoidettaviksi. Rannikkotykistöstä valmennettiin kustakin neljästä joukko-osastosta yksi upseeri rannikkosotilaspiirien esikuntien käytettäväksi tarvittaessa, kun niissä käsitellään meripuolustusta koskevia asioita. Näitä sotilaspiirejä olivat Turun molemmat, Helsingin, Viipurin, Kannaksen, Jaakkiman ja Salmin piirit.<sup>40</sup>

Mainittujen 141 upseerin irrottaminen aluejärjestöön ei tuolloin ollut helppoa, mikä ilmenee Yleisesikunnassa 6. 5. 32 laaditusta laskelmasta. Virkoja oli avoinna 295, johon eivät sisältyneet meripuolustuksen, puolustusministeriön, suojeluskuntien ja rajavartioston avoimet virat. Epäpäteviä eli reserviupseereita oli palveluksessa 184, joten ilman hoitajaa oli 111 virkaa. Aluejärjestöön oli tulossa 214 uutta virkaa, joten avoimina olisi yhteensä 325 virkaa. Kadettikoulusta valmistuisi vuosina 1932 ja 1933 162 upseeria, joten virkoja jäisi vielä senkin jälkeen avoimiksi 163.<sup>41</sup>

Uudenmaan ja Savon sotilasläänit perustettiin väliaikaisesti puolustusministeriön käskyllä 1. 11. 32. Edelliseen kuuluivat Helsingin ja Tuusulan sotilaspiirit, jälkimmäiseen Kuopion molemmat sotilaspiirit ja Mikkelin piiri. Nämä sotilasläänit erotettiin asianomaisesta sotilasmaakunnasta ja alistettiin suoraan Sotaväen päällikölle. Esikunnat määrättiin toimimaan sotilaspiirin esikunnan yhteydessä, edellinen Helsingin ja jälkimmäinen Kuopion pohjoisen.<sup>42</sup>

Jotta yhtymien komentajat ja esikuntapäälliköt pysyisivät selvillä aluejärjestön toiminnasta, heille selostettiin ”töiden nykyistä astetta” 20.—21. 12. 32 neuvottelussa, jossa käsiteltiin Raja-armeijakunnan ja divisioonien järjestelykysymyksiä.<sup>43</sup>

Vähitellen aluejärjestön esikuntiin saatiin vakinainen henkilökunta paikoilleen. Sotilasläänien esikuntapäälliköt ja suurin osa piirien päälliköistä määrättiin

virkoihinsa 29. 6. 33. Läänien vakinaiset komentajat ottivat vastaan tehtävänsä 1. 7. 33 alkaen, viimeisetkin olivat paikoillaan syyskuun puolivälissä.<sup>44</sup> Läänien esikuntien vakinaistuttua voitiin sotilasmaakunnat lakkauttaa syksyllä 1933.<sup>45</sup> Kesällä 1933 olivat työt aluejärjestön esikunnissa jo hyvässä vauhdissa, mikä ilmenee mm. siitä, että Sotaväen päällikkö määräsi Yleisesikunnan Osasto 1:n päällikön suorittamaan niissä "aluejärjestön valmistelutöiden tarkastukset" 17. 7. 33 alkaen. Sotilasmaakuntien komentajien sekä läänien komentajien ja esikuntapäälliköiden oli oltava mukana tarkastuksessa.<sup>46</sup>

Kuten todettiin, aiheutti aluejärjestelmään siirtyminen muutoksen suojeluskuntien asemassa ja toiminnassa, lankesihan niiden tehtäväksi nyt ratkaisevan laatuinen osallistuminen liikekannallepanoon sekä vaativa reserviläisten uudelleen kouluttaminen kenttäarmeijan tarpeiden mukaiseksi. Suojeluskuntain Yliesikunnassa laadittiin 22. 8. 33 laaja muistio suojeluskuntien muuttuneesta asemasta.<sup>47</sup>

Muistiossa todetaan, että kiväärijalkaväki on perinteisesti muodostanut suojeluskuntien pääasiallisimman osan, joskin erikoisaselajikoulutusta on annettu varsin monessa suojeluskunnassa, esimerkiksi 147 on kouluttanut konekiväärimiehiä ja 85 viestimiehiä. Kuluvan vuoden aikana on tämänlaatuinen koulutus voimakkaasti lisääntynyt. "Sk-järjestön toiminnalle on aluejärjestelmän aiheuttama uudestijärjestely käänteentekevä". Suojeluskunnat tulevat nyt muodostamaan rungot kaikenlaatuksille joukoille, mikä edellyttää, että suojeluskuntalaisten on saatava pätevyys niihin aivan uusiin tehtäviin, joihin he liikekannallepanossa joutuvat ja tämä koulutus on annettava mahdollisimman lyhyessä ajassa. — Aluejärjestelmän aiheuttama suojeluskuntien uusi aselajijako aiheuttaa luonnollisesti jatkuvan koulutustarpeen.

Koulutuksen tehostamisen ja laajentamisen tarve aiheuttaa suojeluskunnille uusia kustannuksia mm. koulutusvälineiden, kaluston ja tarvikkeiden hankintoina ja varastoisena, lisähenkilökunnan palkkaamisena ja lisääntyvinä matkakuluina. Näitä ei vielä voida tarkasti laskea, mutta kun menoarvio on tähänkin saakka ollut niin niukka, että koulutusmäärärahat yleensä ovat olleet lopussa jo syyskauden alkaessa, on luonnollista, että varoja on lisättävä. Vuodelle 1934 onkin menoarvio laadittu tämän mukaisesti. Tietävästi "on asianomainen ministerivaliokunta jo tehnyt menoarvioon sellaisia supistuksia, että Sk-järjestö tuskin pystyy kunnolleen suorittamaan aluejärjestelmän sille asettamia tehtäviä, ellei Yleisesikunta ja Puolustusministeriö voi sitä tässä suhteessa auttaa". Neuvotteluja on asiassa jo käytykin.

## 5. Maavoimien uudestijärjestely

Aluejärjestelmään siirtyminen aiheutti pakostakin tiettyjä muutoksia maavoimien joukko-osastojen kokoonpanoon ja sijoitukseen. Jouduttiinhan mm. kokonainen yhtymä, Jääkäriprikaati, lakkauttamaan. Maaliskuussa 1933 laadittiin Yleisesikunnassa ehdotus siirtymisestä puolustusvoimien uuteen kokoonpanoon.<sup>48</sup> Se pohjautui edellä selostettuun, vuonna 1931 laadittuun suunnitelmaan. Siihen oli tehty muutoksia, jotka lähensivät sitä olemassa olevaan organisaatioon. Niinpä jalkaväkirykmentit pysyivät entisissä yhtymissään ja vanhoissa majapaikoissaan, tähän nimenomaan säästi kustannuksia. Ehdotus ei olennaisesti poikkea 1. 5. 34 voimaan

tulleesta organisaatiosta. Nyt oli tutkittava, miten siirtyminen uuteen kokoonpanoon käytännössä toimeenpantaisiin, olivathan esikuntien ja joukkojen siirrot ”majoituk-sellisesti toinen toisistaan riippuvaisia”. Esitettäköön tästä eräs esimerkki. Kun Uudenmaan Rykmentin suomenkielinen pataljoona hajoitetaan, voidaan Santahami-naan siirtää Vaasasta ruotsinkielinen Kaartin Jääkäripataljoona, joka lakkautetaan. Vaasaan voidaan nyt siirtää Turusta Kenttätykistörykmentti 1:n ruotsinkielinen osa, joka yhdessä Viipurista tulevan Raskastykistörykmentin kanssa lopullisessa järjeste-lyssä muodostaa Kenttätykistörykmentti 4:n.

Sotaväen päällikkö lähetti 15. 4. 33 puolustusministerille ehdotuksen rauhan ajan upseerimäärävahvuuksiksi ja pyysi siihen periaatteellista ratkaisua niin ajoissa, että upseerit niiden mukaan voitaisiin sijoittaa paikoilleen 1. 7. 33, jolloin uudet virkoihin nimittämiset pitäisi suorittaa.<sup>49</sup> Vaikka laskelmassa on otettu huomioon eduskunnan kuluvan vuoden tulo- ja menoarviossa myöntämät uudetkin virat ja toimet, jää kenttäarmeijan aktiivupseeripuutteeksi vielä 200 upseeria siitäkkin huolimatta, että 9. Divisioona on jätetty hyvin heikon kaaderin varaan. Tätä divisioonaahan ei toistaiseksi pystytä varustamaan. Koska erikoisaselajeihin ei voida jättää kovin suuria vajauksia, kohdistuu puute pahimpana jalkaväkeen. Tämän takia on rauhan aikaiseen kiväärikomppaniaan voitu sijoittaa vain komppanian päällikkö ja kaksi nuorempaa upseeria, kun erikoisaselajeissa on komppanian päällikön lisäksi 3—5 upseeria.

Puolustusministeriön sota-asiain osasto kuitenkin esitti melkoisesti poikkeavaa ratkaisua lähinnä jalkaväkirykmentin kokoonpanoon nähden. Asiasta kehkeytyi melkoinen ristiriita ministeriön ja Yleisesikunnan välille ja se osoitti vallitsevan dualismin johtosuhteissa.<sup>50</sup> Lopulta päädyttiin kuitenkin Yleisesikunnan esittämään ratkaisuun.

Sotaväen päällikkö esitti 1. 11. 33, että käsky uudestijärjestelystä ”sen jälkeen kun Herra ministeri on sen omalta osaltaan hyväksynyt, julkaistaisiin sotaväen päällikön käskynä, jonka alussa mainitaan, että Pl.M. on sen omalta osaltaan hyväksynyt ja oikeuttanut SP:n antamaan sitä tarkoittavan toimeenpanokäskyn”. Ministeriö antoi 22. 11. 33 ohjeet Sotaväen päällikön toivomalla tavalla puolustuslaitosasetuksen 213/29. 6. 33 nojalla.<sup>51</sup> Jalkaväkirykmentin kokoonpanoksi vahvistettiin rykmentin esikunta ja kaksi pataljoonaa, kummassakin esikunta ja kolme kiväärikomppaniaa. Lisäksi rykmenttiin kuului konekiväärikomppania ja aliupseerikoulu sekä kranaatinheitäjä- ja viestiosastot. Muutos entiseen oli vähäinen: kummassakin pataljoonassa oli ollut oma konekiväärikomppania ja jalkaväkitykki-osasto oli muuttunut kranaatinheitäjäosastoksi.

Yleisesikunnan 25. 11. 33 antaman käskyn mukaan uudestijärjestelyn toimeenpano jaettiin<sup>52</sup>

- ylimenokauteen, jolloin valmistellaan siirtymistä uudelleenjärjestelyyn ja
- siirtymiseen lopulliseen uudestijärjestelyyn.

Ylimenokauden aikana suoritettiin järjestelyjä useissa esikunnissa ja joukoissa. Armeijakunnan Esikunta perustettiin 1. 7. 33 ja varsinaisen toimintansa johtoesikuntana se aloitti 1. 1. 34. Se muodostettiin 2.Divisioonan esikunnasta ja osasta sen henkilökuntaa sekä Jääkäriprikaatin esikunnasta tuli uusi 2.Divisioonan esikunta. Molemmat sijoitettiin Viipuriin. Vuoden 1934 alusta sai Armeijakunnan komentaja johtoonsa tähän asti Sotaväen päällikön alaisina olleet divisioonat ja ratsuväkiperikaatin. Tässä käskyssä määrättiin, että lopullinen uudestijärjestely tulee



voimaan myöhemmin määrättävänä päivänä, joka tiedotetaan noin kuukautta aikaisemmin. Määräkuukautta merkitään suunnitelmissa kirjaimella "K", jonka eteen tulevat suunnitellut päivämäärät, esimerkiksi 21 K. Kuukauden vahvistaisi puolustusministeriö Sotaväen päällikön esityksestä. 29. 3. 34 Yleisesikunta saattoikin jo antaa tästä tiedon: K-kuukausi on tuleva toukokuu.<sup>53</sup>

Hieman monimutkaisilta vaikuttavat järjestelyt johtuivat paitsi salaamissyistä, nimenomaan siitä, että puolustuslaitoksen oli koko ajan säilytettävä valmiutensa yllättävänkin liikekannallepanon varalta ja niinpä esimerkiksi komennettaessa upseereita aluejärjestön valmistelutöihin, heidät piti voida tarvittaessa heti saada entisiin tehtäviinsä ja organisaatiota uusittaessa oli nopeasti pystyttävä palaamaan vanhaan. Vasta 10. 4. 34 annettiin käsky, jonka mukaan uudet liikekannallepanosuunnitelmat astuvat voimaan 1. 5. 34 eli samaan aikaan kuin lopullisesti siirryttiin uuteen järjestelmään.<sup>54</sup>

Puolustusministeriö vahvisti 1. 5. 34 voimaan tulevan uudestijärjestelyn aivan Yleisesikunnan esittämässä muodossa. Maavoimien kokoonpano ja johtosuhteet tulivat olemaan seuraavat.<sup>55</sup>

### **Armeijakunnan Esikunta**

#### **1. Divisioona**

Esikunta

Suomen Valkoinen Kaarti

Porin Rykmentti

Uudenmaan Rykmentti

Kenttätykistörykmentti 1

Kenttätykistörykmentti 4

Erillinen Hyökkäysvaunukomppania

Helsingin komennuskomppania

Helsingin Autokomppania

Helsingin Komendanttivirasto

Sotakoiratarha

#### **2. Divisioona**

Esikunta

Karjalan Kaartin Rykmentti

Tampereen Rykmentti

Keski-Suomen Rykmentti

Polkupyöräpataljoona 1

Polkupyöräpataljoona 2

Kenttätykistörykmentti 2

Ilmatorjuntarykmentti

Viestipataljoona

Erillinen Pioneerikomppania

Huoltopataljoona

Viipurin Komendanttivirasto

#### **3. Divisioona**

Esikunta

Savon Jääkärirykmentti

Viipurin Rykmentti

Pohjan Rykmentti

Viipuri

Helsinki

Helsinki

Turku

Suomenlinna, Santahamina

Hämeenlinna

Vaasa

Hämeenlinna

Helsinki

Helsinki

Helsinki

Hämeenlinna

Viipuri

Viipuri

Lahti

Kouvola

Terijoki

Valkjärvi

Viipuri

Viipuri

Viipuri

Kellomäki

Viipuri

Viipuri

Mikkeli

Käkisalmi

Jaakkima

Kuopio

Polkupyöräpataljoona 3	Mikkeli
Polkupyöräpataljoona 4 (Vuoksen Jääkäripataljoona)	Kiviniemi
Pioneeripataljoona	Koria
Kenttätykistörykmentti 3	Riihimäki
<b>Ratsuväkiprikaati</b>	
Esikunta	Lappeenranta
Uudenmaan Rakuunarykmentti	Lappeenranta
Hämeen Ratsurykmentti	Lappeenranta
Ratsuväen Aliupseerikoulu	Lappeenranta
Viestieskadroona	Lappeenranta
Ratsastava Patteri	Mikkeli
Ratsukoulu	Ypäjä

Siirtyminen uuteen organisaatioon tapahtui 1. 5. 34. Se aiheutti suuren joukon kuljetuksia, enimmät ensimmäisenä ja toisena päivänä, viimeisetkin 6. 5. 34. Jääkäriprikaatin lakkauttaminen yksistään vaati miehistön siirtämistä neljään eri joukko-osastoon.

Näin oli saatu päätökseen suurin organisaatiomuutos, jonka puolustusvoimamme olivat kokeneet. Prosessi oli myös kestänyt pitkään, olivathan sen juuret jo 1920-luvun alkupuolella. Kehitystyö jatkui kaikissa puolustusvoimain osissa. Näkyvät muutokset olivat lähivuosina vähäiset, joten voidaan sanoa puolustusvoimiemme joutuneen sotaan nyt muotoutuneessa kokoonpanossa.

Puolustusvalmiuden kannalta uusi järjestely merkitsi suurta edistystä. Tosin tavoitteista tärkein, liikekannallepanon nopeus ja varmuus, ei joutunut koetukselle, kun Talvisotaa edelsi pitkä YH-kausi. Entistä vahvemmat suojajoukot saatiin nyt toimintaan varmemmin ja nopeammin. Suojeluskuntajärjestön merkitys suureni ja yhteistoiminta puolustuslaitoksen kanssa tuli kiinteämmäksi ja tuloksekkaammaksi-kin.

Aluejärjestelmään siirtyminen oli suurtyö, joka vaati toteuttajiltaan paljon. Se oli koko ajan kamppailua taloudellisistakin resursseista. Rinnan organisaation kehittämisen kanssa taisteltiin myös puolustusvoimien varustamisesta. Valitettavasti tässä ei onnistuttu yhtä hyvin kuin elävän voiman organisoimisessa, joten Talvisodan kenttäarmeija joutui tulikokeeseen olennaisesti heikommin aseistettuna ja varustettuna — tosin myös lukumääräisesti pienempänä kuin olisi ollut mahdollista, jos puolustusvoimain johdon esitykset olisi ajoissa otettu huomioon.

#### LÄHDEVIITTEET

1. SkY:n muistio N:o 1009.23 sekä kirj N:o 1014 ja 1177/11. 7. 23, SArk SkY IIFaI
2. YE:n kirj N:o 356/18. 7. 23, SArk SkY IIFaI
3. SE:n kirj N:o 1371/3. 8. 23 ja Tt N:o 15/27. 9. 23, SArk SkY IIFaI
4. YE:n kirj Osla N:o 635/22. 7. 18, muistio "Suomen puolustus", SArk Osla/YE 1918/21, Ingelbergin muistio 19. 11. 18, SArk T20254/4
5. Puolustusministeriön historia I, Helsinki 1973, sivu 52, YE:n pääll:n muistio "P.M. över åtgärder vidtagna till försvar av landgränsen", 31. 5. 18, SArk Osla/YE 1918/24
6. 2. DE:n kirj N:o 4612/21. 1. 20, SArk Osla/SE 1920/49
7. SkY:n kirj N:o 946/12. 5. 22 ja 965/20. 5. 22, YE:n kirj N:o 118/26. 1. 22, 326/23. 5. 22 ja 444/7. 9. 22, SArk T2856/3

8. YE:n kirj N:o 11/19. 1. 24 ja 131/5. 5. 24, SArk T2857/8 ja 2. DE:n kirj N:o 112/13. 2. 22, SArk T2856/4
9. Grandellin muistiot 1. 2. 22 ja 17. 5. 24, SArk Puolustusrevisionin arkisto III/3/22, eversti V. Tervasmäen suorittama Grandellin haastattelu, josta kertonut kirjoittajalle. Raikkala, Hannes, Suojeluskuntien historia III, Vaasa 1924, sivu 24
10. Valtioneuvoston historia I, Helsinki 1975, sivu 439, Tervasmäki, Vilho, Eduskuntaryhmät ja maanpuolustus valtiopäivillä 1917—1939, Helsinki, sivut 149, 155 ja 242, PIM:n hist I, sivut 112—113, Kallion komitean kirj 11. 7. 28, SArk F14/1928
11. SArk T17644/48
12. YE:n kirj N:o 16/17. 1. 25 ja 195/7. 7. 25 sekä taulukko "Armeijan sijoitus uuden suunnitelman mukaan ja siitä aiheutuvat rakennuskustannukset", SArk T2857/10
13. Tasavallan presidentin sotilaskäskyt N:o 40/31 ja 27/27
14. Grandellin muistiot "Förslag till arméns organisation", 1. 2. 24 ja "Ehdotus puolustuslaitoksen järjestelyksi", 17. 5. 24, SArk Puolustusrevisionin arkisto III/3/22
15. Raikkala, sivu 38
16. Susitaival, Paavo, "Aktivisti ei hellitä", Hämeenlinna 1981, sivu 102
17. PIM K.D. N:o 69/28. 1. 30, SArk T4374/3
18. PIM:n kirj N:o 136/18. 11. 30, SArk T22104/Hh21
19. Tervasmäki, sivut 153—154
20. YE:n kirj N:o 99/7. 4. 30, SArk T22104/Hh102
21. PIM:n kirj N:o 106/2. 7. 30, SArk T22104/Hh102
22. VN hist I, sivut 472—473
23. YE:n kirj N:o 249/17. 7. 30, SArk F112/1930
24. YE:n kirj N:o 249/17. 7. 30 ja PIM:n kirj N:o 5658/4. 9. 30 ja 29. 10. 30, SArk F112/1930, YE:n esik.käsky N:o 8/17. 9. 30, SArk
25. YE:n kirj N:o 1/30, Uudestijärjestelytoimikunta/12. 11. 30, SArk T20689/11
26. YE:n Uud.järj.tmk:n kirj N:ot 1/12. 11. 30 ja 3/4. 12. 30, SArk T20689/11
27. YE:n kirj N:o 347/25. 10. 30, SArk T20689/11 ja PIM:n kirj N:o 418/28. 11. 30, SArk T22104/Hh21
28. YE:n kirj N:o 26/31, SArk T22104/Hh104c sekä YE:n kirj N:o 160/5. 6. 31, SArk Puolustusneuvoston arkisto 1931—39/8 ja N:o 178/18. 6. 31, SArk T7741/5
29. YE:n kirj N:o 160/5. 6. 31, SArk PN ark 1931—39/8
30. PN:n ptk N:o 4/17. 6. 31 ja PN:n kirj N:o 7/15. 7. 31, SArk PN ark 1931—39/6
31. Mannerheim, G. Muistelmat II, Helsinki 1952, sivu 32
32. Tykistön tarkastajan kirj N:o 38/28. 5. 30, SArk T20689/11
33. YE:n kirj N:o 21/16. 1. 33, SArk T2860/1
34. YE:n kirj N:o 178/18. 6. 31, SArk T7741/5
35. Grandellin muistio N:o 112/—. 8. 31, SArk T22104/Hh54
36. YE:n kirj N:o 25/23. 1. 32, SArk P17/10—12
37. YE:n kirj N:o 25/23. 1. 32 ja PIM:n kirj N:o 20/32 Sot1, 55/32 Sot2, 374/32 Sot2 ja 398/32 Sot2, SArk
38. YE:n kirj N:o 333/23. 2. 32, SArk T2080/41, III sotilasmaakunnan pvk N:o 1/7. 3. 32, SArk
39. Raikkala, sivu 40
40. YE:n kirj N:o 442/17. 3. 32, SArk T12080/41
41. Tilasto avoimista upseerivakansseista armeijassa 6. 5. 32, SArk T12080/41
42. PIM:n kirj N:o 398/1. 11. 32, SArk PN ark 1931—39/8
43. YE:n kirj N:o 638/14. 12. 32, SArk T12080/32
44. TP:n sot.käsky N:o 40/29. 6. 33, SP:n pvk:t N:o 18/29. 6. 33 ja 27/11. 10. 33, SArk
45. III Sot.Maakunnan pvk N:o 14/19. 8. 33, SArk
46. YE:n kirj N:o 440/30. 5. 33, SArk T4374/7
47. P.M. aluejärjestelmän aiheuttamista tarpeista sk.-järjestössä, 22. 8. 33, SArk T22104/Hh102
48. Ehdotus. Siirtyminen nykyisestä maavoimien kokoonpanosta ja vahvuuksista uudestijärjestelyn edellyttämään kokoonpanoon ja vahvuuksiin, 30. 3. 33, SArk T7741/5
49. YE:n kirj N:o 264/15. 4. 33, SArk T4526/10
50. PIM:n kirj N:o 134/26. 4. 33, SArk T4374/7
51. PIM:n kirj N:o 381/22. 11. 33, SArk T2860/6
52. YE:n kirj N:o 638/25. 11. 33 ja 668/4. 12. 33, SArk T2860/6
53. PIM:n kirj N:o 92/29. 3. 34, SArk T4526/10 ja YE:n kirj N:o 206/29. 3. 34, SArk 2860/9
54. YE:n kirj N:o 285/10. 4. 34, SArk T2860/9
55. PIM:n kirj N:o 381/22. 1. 33, SArk T2860/6 ja 92/29. 3. 34, SArk T4526/10.